ŽIVOT POSLIJE SMRTI

S arapskog preveo: Ismail Ahmetagic

Sarajevo 1995

PREDGOVOR

Ebu Hamid Muhammed ibn Muhammed ibn Muhammed El-Gazali, je jedan od najpoznatijih islamskih ucenjaka. Prozvat je ,,ukrasom vjere" zejnu-d-din, mada je više poznat po tituli ,,autoritet islama" hudždžetu-l-islam. Ova titula po najviše mu je data stoga što je on islamsko ucenje branio od raznoraznih napada koji su dolazili kako iz vana tako i iznutra tj. kako od strane propagatora raznoraznih neislamskih ucenja i ideologija, tako i od strane naivnih i neukih tumaca islama.

Roden je u Tusu. u Horasanu pored današnjeg Mešheda 450. godine po hidžri. Po predaji. njegov otac je bio poprilicno siromašan. Uz to, bio je izuzetno dobar covjek. Trošio bi ono što bi zaradio vlastitim trudom i radom. Dosta vremena je odvajao da bi se družio sa ucenim Ljudima od kojih je sticao znanje. U granicama svojih mogucnosti bio im je na usluzi. Cesto je posjecivao sufijske skupove jer ga se to posebno dojmljivalo i djelovalo na njega. Sa suzama u ocima je molio Uzvišenog Allaha da mu podari sina koji bi bio poput tih sufija.

Uzvišeni je udovoljio toj njegovoj molbi i darovao mu dva sina, Muhammeda i Ahmeda. Muhammed je postao jedan od najpoznatijih islamskih ucenjaka, koji je usmenom i pismenom rijecju, te vlastitom praksom objedinjavao put istine. A Ahmed je bio sufija. ciji su govori i predavanja plijenili pažnju slušalaca. Medutim, njihov otac nije doživio niti docekao da mu sinovi postignu ono što su postigli, jer je umro dok su oni bili još vrlo mladi. U oporuci zamolio je jednog svog prijatelja, suflju, da se prihvati odgoja i obrazovanja njegovih sinova, davši mu pritom ono nešto uštedevine što je imao. Tako je. nakon oceve smrti, prvi Gazalijin ucitelj bio covjek, koji je bio sufija. On i njegov brat Ahmed kod njega nisu mogli dugo ostati, jer se imetak koji je njihov otac ostavio brzo potrošio, a njihov ucitelj je i sam bio siromašan. Tad im je on (ucitelj), preporucio, da školovanje nastave u jednoj od medresa u kojoj im je medresa obezbjedivala ono što im je potrebno.

Ahmed se od svoje mladosti posvetio tesavufu, i izrastao u izvrsnog profesora, cija su predavanja u jednoj od bagdadskih džamija bila izuzetno posjecena od strane studenata.

Što se tice Muhammeda, on je u Tusu nastavio studij fikha (islamskog prava). Zatim je, sa nepunih dvadeset godina, nastavio školovanje u Džurdžanu. Odatle se ponovo vraca u Tus, a potom odlazi u Nejsabur, gdje pohada ,,Nizamiju". u kojoj je tada predavao poznati islamski ucenjak Ebu-l-Muavi Abdu-l-Melik El-Džuvejni, poznat kao imamu-l-haremejn. Tu studira osnove islamskog prava (usuli-fikh), islamskog prava (fikh), dijalektiku, logiku, filozofiju i drugo. Nakon smrti svoga profesora, Gazlija napušta Nejsabur i odlazi u Bagdad, prijestonicu abasidskog hilafeta. Tu stupa u vezu sa velikim vezirom Nizamu-l-Mulkom, koji ga docekuje sa pocašcu i povjerava mu katedru na bagdadskoj Nizamiji.

Cetiri godine drži predavanja i dobiva znanje iz raznih oblasti i piše djela. Zatim odlazi u Hidžaz, obavlja hadž. odatle ide u Siriju, Damask i po nekim predajama u Aleksandriju. Odatle se vraca u rodni Tus. da bi ga kasnije Nizamu-l-Mulkov sin Fahrudin privolio na to da preuzme katedru u Nejsaburu. Nakon cega se ponovo vraca u Tus gdje osniva tekiju, i ostatak života provodi u školovanju sufijskog kadra, pisanju djela i ostalim ibadetima. U rodnom gradu Tusu je i preselio na ahiret 505. godine po hidžri.

Za svog relativno kratkog života imami Gazali je napisao izuzetno velik broj, što dužih što kracih djela iz razlicitih oblasti. Neka od njih su štampana što na arapskom što u prevodima na druge jezike. neka su još u rukopisima po raznim javnim i privatnim bibliotekama širom svijeta, a neka su zagubljena i nestala. Mnoga njegova djela ubrajaju se u reprezentativnu literaturu iz pojedinih oblasti islamske duhovnosti. Svakako. najpoznatije njegovo djelo Ihjau ulumu-d-din. pored kojeg cemo spomenuti još samo neka. kao što su: Tehafutu-l-felasife, El-Munkizu mine-d-dalal, Miškatu-l-envar. Mi'jaru-l-ilmi fi fan el-mantik, Mizanu-l-amel. Fejselu-t-tefrika bejne-l-islami ve-z-zindika, El-Kisasu-l-mustekim. El-Mustaksa. Još za vrijeme svog života imami Gazali je stekao izuzetnu popularnost i slavu. Od samog pocetka. njegova djela su prepisivana, citana. studirana i komentarisana. Ni u jednom periodu nije se gubio interes za njegova djela sve do današnjeg dana, šta više. kad god bi u islamskom svijetu došlo do znacajnijih kretanja Gazalijina djela su bivala nezaobilazna literatura koja je svojim porukama u manjoj ili vecoj mjeri uticala na tokove tih kretanja. I na našim prostorima Gazalijina djela su nailazila na izuzetna interesovanja. U ranijim periodima ona su izucavana na arapskom jeziku i kroz usmenu predaju dolazila do šire publike.

U posljednje vrijeme sve je veci interes za prevodenjem njegovih djela i na naš jezik. Što se tice samog djela ,,Zivot poslije smrti", za prevod nam je poslužilo njegovo izdanje na arapskom jeziku ,,E-d-durre el-fahire fi ma'rifeti ulumi-l-ahire", štampano u

Bagdadu 1976. godine. Djelo u kratkim crtama obraduje pojedina Ljudska stanja, prilikom umiranja. život u kaburu, zatim smak svijeta, ponovno proživljenje i opis pojedinih stanja na sudnjem danu. Sve je to obradeno u kratkim crtama na jedan zaokružen nacin. Za detaljniju obradu ovih tema bilo bi potrebno daleko više prostora. One su doduše, utvrdivane i razradivane u detalje u pojedinim djelima islamskih ucenjaka, bilo u zasebnim knjigama bilo u kontekstu važnijih djela. Po nama, najbolju analiticku obradu ovih tema dao je Ibn Arebi u pojedinim poglavljima ,,Futuhata". Ovo Gazalijino djelo nema nekih ambicija do da najširoj citalackoj publici ponudi ozbiljna znanja o pomenutim temama, a za one koji o tome žele više saznati neka potraže u islamskoj literaturi objavljenoj prije svega na arapskom jeziku. Ovo je jedno od prvih djela na našem jeziku koje islamsko videnje života obraduje u ovom obimu i na jedan zaokružen nacin. Doduše u ovom djelu nisu obradene teme o džennetu i džehennemu. teme koje predstavljaju logicki nastavak obradenih tema. Nadamo se da necemo dugo cekati prevodenje djela koje obraduje i pomenute tema.
Prevodilac

BISMILLAHI-R-RAHMANI-R-RAHIM

Hvala Allahu koji je samo Sebe odlikovao time, da vjecno ostane, koji je odredio da sve osim Njega jednog dana nestane, koji je ucinio da smrt ceka kako kjafire tako i muslimane, koji je u Svom znanju odredbe rašclanio, odredivši da ahiret dode poslije, kad za to obecani dan bude svanuo, ucinivši to od Svojih stvorenja jasnim onima kojima je On htio, kojima je tu pocast ucinio.
Neka je Aliahov blagoslov na našeg sejjida Muhammeda, poslanika Sveznajuceg Vladara, na njegovu porodicu i njegove ashabe, koje je Uzvišeni posebno odlikovao time, što im je u Kuci spasa obilne blagodati pripremio.

A zatim,

Uzvišeni Allah je rekao: "Svaka duša smrt ce okusiti!" (Kur'an 3;185 / 21;35 / 29;57) To se navodi na tri mjesta u Njegovoj Casnoj Knjizi. Time Uzvišeni želi ukazati na smrt triju svjetova: umire ono što se svrstava u svijet dunjaluka, umire ono što se svrstava u svijet "melekuta" i umire ono što se svrstava u svijet "džeberuta".

U svijet "dunjaluka" ubraja se Adem (a.s.) i njegovo potomstvo, te sve tri vrste životinja, u svijet "melekuta" ubrajaju se Ijudi i džini a u svijet "džeberuta " ubrajaju se odabrani meleci.
Uzvišeni Allah veli:" Allah odabirs poslanike medu melecima i

ljudima"(Kuran 22;75).
U te odabrane meleke spadaju kerubijjuni, nosioci Arša i stanovnici šatora velicanstva, koje Uzvišeni spominje i hvali u Svojoj Knjizi, gdje kaže.
"A oni koji su kod Njega ne zaziru od toga da Mu robuju, i ne zamaraju se, hvale Ga nocu i danju, ne malaksavaju "(Kur'an 21; 19).
Oni su stanovnici dženneta i na njih se odnose rijeci Uzvišenog: "...zabavljali bismo se onako kako Nama dolikuje, ako bismo to cinili' (Kur'an 21;17).
Cak i oni, na ovako visokom položaju kod Allaha, umiru. Ono o cemu cu ti najprije govoriti jeste dunjalucka smrt. Ako vjeruješ u Allaha, Njegovog poslanika i Sudnji dan, imaceš sluha za razna stanja koja ti budem izlagao i opisivao.

Ja cu ti za sve to navoditi jasne dokaze.
Allah mi je svjedok za ono što cu ti reci.

Potvrda mome izlaganju može se naci u Kur'anu i onome što je pouzdanom predajom prenešeno od Vjerovjesnika (s.a.v.s.).

PRVO POGLAVLJE

Kada je Uzvišeni Allah u Svoje dvije šake uzeo potomstvo Adema a.s., nakon što ga je prethodno potrao po ledima, izvukavši prvu grupu sa njegove desne, a drugu grupu sa njegove lijeve strane, zatim neka je On Slavljen i Uzvišen - ispružio Svoje šake, tako da je Adem a.s. na Njegovim plemenitim dlanovima vidio svoje potomstvo, koje je bilo poput sicušnih mrava, Uzvišeni je rekao: "Ovi ce u džennet, a svejedno Mi je za to, jer ce oni ono što u džennet vodi raditi, a ovi ce u džehennem, i svejedno mi je za to, jer ce oni ono što u džehennem vodi raditi".
Na to je Adem (a.s.) rekao:"Gospodaru, šta je to što ce raditi oni koji ce u džehennem?"

A Allah je rekao:
"Pripisivace Mi druge bogove, u laž ce utjerivati Moje poslanike i bice neposlušni spram naredbi i zabrana Moje Knjige".

Tada je Adem a.s. rekao: "Traži od njih da posvjedoce da tako nešto nece ciniti".

Na to se odnose rijeci Uzvišenog: "...i zatražio (je) od njih da posvjedoce protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?"

Oni su odgovorili: "Jesi, mi svjedocimo"(Kur an 7; 172).

Tada je (Allah dž.š.) od meleka i Adema (a.s.) zatražio da i oni budu svjedoci tog njihovog priznavanja Njega za Jedinog Gospodara.
Zatim ih je, kao bestjelesna živa bica, vratio na njihovo mjesto.

Vrativši ih u Adema (a.s.), usmrtio ih je, a njihove duše je uzeo i pohranio u jednu od riznica Arša.

Kada se, nakon ubrizgavanja, sjeme muškarca u matemici zadrži i poprimi oblik, duša u njoj je mrtva i tako, zbog sastava sjemena, zašticena od kvarenja. A kada Allah (dž.š.) u nju udahne dušu (2), ona ponovo biva onakva kakva je bila i prije umiranja i pohranjivanja u riznicu Arša. Tom prilikom dijete zaplace. Koliko samo djece ima koja cvile u utrobama svojih majki, cuo ti to ili ne!

To je ta prva smrt i drugi život.

DRUGO POGLAVLJE

Zatim Uzvišeni Allah daje covjeku da na dunjaluku proboravi dane svoga života, sve dok ne ispuni odredeni mu rok i zapisanu mu sudbinu.
Kada mu se približi smrtni cas, silaze mu cetvorica meleka: melek koji mu tegli dušu iz desne noge, melek koji mu tegli dušu iz lijeve noge, melek koji mu tegli dušu iz desne ruke i melek koji mu tegli dušu iz lijeve ruke. Umirucem se katkada otkriva taj njegov slucaj sa melecima, prije nego što dode do smrtnog hropca, tako da on te meleke vidi u svjetlu zbilje svojih djela, ili u onom liku u kojem mu se oni pojave iz svog svijeta. Ukoliko mu je jezik odvezan, on može da govori o njihovom prisustvu, a o tome šta tom prilikom vidi može i sam sa sobom da vodi dijalog, te da pomisli da je to šejtanska rabota. Sve dok mu se jezik ne zaveže. A oni izvlace dušu iz njegovog jezika i vrhova njegovih prstiju.

Duša se izvlaci iz tijela kao što se dlaka izvlaci iz tijesta, a duh se izvlaci kao što se izvlaci žarac iz nakvašene vune. Tako je rekao (Vjerovjesnik) sallallahu alejhi ve sellem. Umiruca osoba tada ima osjecaj kao da joj je utroba puna tmja, ili da mu duša prolazi kroz iglenu ušicu, ili kao da je nebo poklopilo zemlju, a on se našao izmedu njih.
U vezi sa ovim, kada je upitan o smrti, Ka'b El-Ahbarje rekao:"Kao da je u Ijudsku utrobu uvucen tm, koji zatim neko naglo povuce, pa što se otkine-otkine se, a što se ne otkine - ostane".
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "Jedna od smrtnih agonija žešca je od tri stotine udaraca sabljom".
U tom stanju celo umiruceg se orošava znojem, oci mu pocinju da

kolutaju, grudni koš mu se nadima, nos mu se uzdiže, a lice poprima žutu boju.

Vidjevši Allahovog poslanika, s.a.v.s., u ovakvom stanju, Fatima Ez-Zehra, radijallahu anha, je izrecitovala sljedece stihove:
Do sada te džini doticali nisu Niti te je do sad bilo šta prepalo A šta je to sada, jer Vam vidim lice K'o jutamje sunce da je zatitralo.
Umiruca osoba tada izgleda iscrpljena i na licu joj je primjetno sa kolikim naporom govori, obzirom na veliku tegobu koju tada podnosi.
Kada duša dode do srca, jezik zanijemi. U tom stanju niko ne daje glas. Dvostruka je tajna tog skupljanja duše u grudima umiruce osobe.
Prva je ta, da joj grudi postaju tijesne, zbog duše koja se u njima sakupila. Poznato je da covjek, kada zadobije udarac u grudi, biva zatecen i ne može da govori. Ako se covjeku probode bilo koji dio tijela, izuzev grudi, on može da pušta glas, a ako mu se probodu grudi, on pada mrtav bez puštanja glasa. Druga tajna je u tome, što prilikom nadimanja, hladenja i gubljenja toplote, dolazi do promjene u disanju, obzirom da glas polazi iz grudi, pogonjen prirodnom toplotom.

Na ovom stupnju umiruce osobe preživljavaju razlicita stanja. Neke od njih melek smrti probada kopljem natopljenim vrelim otrovom, pa duša, u bijegu, napušta tijelo umiruceg, koju melek smrti uzima u svoju ruku, dok ona, u Ijudskom liku velicine hurme, treperi poput žive, a zatim je predaje drugim melecima.

Nekima se duša tegli polako i kada se ona skupi u grkljanu, sa srcem je povezuje samo jedan izdanak. Tada je melek probada kopljem.
Duša se ne odvaja od srca sve dok ne bude probodena. Tajna toga je u tome, što se ona utapa u moru smrti, a kad se domogne srca - naglo prodire u tijelo, poput efikasnpg otrova. Naime, tajna života se povezuje sa srcem, preko kojeg je on potekao i prilikom prvotnog zacetka.

Neki od teologa dogmaticara vele, da se život ne dovodi u vezu sa dušom.
U vrijeme kada duša pocne postepeno da napušta tijelo, ona biva izložena raznim iskušenjima i smutnjama. To stoga što Iblis - Allah ga prc kleo! - pored umiruce osobe postavlja svoje pomocnike da se "pobrinu" za nju. Tako oni prilaze umirucem, dok je u tom stanju, prikazujuci mu se u liku neke njemu drage ranije umrle osobe, koja mu je u ranijem životu cesto davala savjete, kao što je otac, amidža, prijatelji i slicno, govoreci mu:
"O ti taj i taj, ti umireš. Mi smo umrli prije tebe. Umri kao Židov, jer to je ono, što je kod Allaha prihvatljivo!"

**Ukoliko se umiruci kloni takvih savjetodavaca, dolaze mu drugi, koji mu govore:
"Umri kao kršcanin, jer je to Mesihov (Isaov a.s.) vjerozakon, kojim je dokinut Musaov, a.s., vjerozakon". Tako mu oni nude ubjedenja raznih milleta.**

Tada Allah (dž.š.), od tih smutnji, oslobada onoga koga On hoce, na što ukazuju Njegove rijeci: "Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu kad si nam vec na pravi put ukazao i daruj nam Svoju milost", tj. ne dopusti srcima našim da skrenu prilikom umiranja, kad si nam vec u ranijem životu na pravi put ukazao.

Ako Allah htjedne da tada uputi tog Svog roba, dolazi mu milost, tj. Džibril (a.s.), koji od njega otjeruje šejtane, umirucem potire izblijedjelo lice i osmjehuje mu se. Mnogi ga u takvom stanju vidaju sa osmijehom na licu i radosnog zbog radosne vijesti koja dolazi od Allahove, dž.š., milosti, koji im govori: "O ti taj i taj, zar me ne poznaješ? Ja sam Džibril, a ovo su tvoji neprijatelji, šejtani. Umri kao pripadnik monoteisticke vjere i Muhammedovog (a.s.) vjerozakona!"

Umirucem nema ništa draže od toga. Na to se odnose rijeci Uzišenog: "... / damj nam Svoju milost(Kur'an 3;8). Zatim, nakon probadanja, ispušta dušu.

Ima osoba cija duša biva probodena u vrijeme dok obavljaju namaz ili dok spavaju, ili dok obavljaju neki od svojih poslova i tada njihova duša biva uzeta u jednom potezu. Tada se oko njega sakupe njegovi ranije umrli komšije, a u tom momentu on ispušta snažan krik koji cuju svi, izuzev Ijudi, a kada bi ga culi - od straha bi u nesvijest popadali.

Posljednje što umiruci gubi, jeste sluh. Vid gubi u momentu kada mu duša napušta srce, a sluh ne gubi sve dok mu duša ne napusti tijelo. Stoga je Sallallahu alejhi ve sellem rekao: "Pored vaših, koji umiru, ucite: La ilahe illallah", da bi i oni to prihvatili i ucili, a zabranio je (s.a.v.s.) da se na one koji umiru vrši pritisak, da to trebaju da rade.(3)

Ako kod mejta primijetiš da mu iz usta cure bale, da su mu se usne smežurale, da mu je lice pocmilo i da su mu se oci iskrenule i pokazale bionjacu, znaj, da je on nesretan i da mu je otkrivena zbilja njegove nesrece na ahiretu, a ako vidiš da su mu usta suha, da je vedra lica, kao da se smiješi i da mu je pogled skrušen, znaj, da je on obradovan milošcu Uzvišenog Allaha i da mu je otkrivena zbilja onoga sa cim ce biti pocastvovan.

Kada melek usmrti sretnu (vjernicku) dušu, prihvataju je dva lijepo odjevena meleka izuzetno lijepih lica i umotavaju je u džennetsku svilu.(4) Ona tada ne gubi ništa od svoje pameti i svojih djela. Tada ona (sa melekom) krece u visine, prolazeci neprestano pored ranijih ummeta i minulih generacija, raštrkanih poput skakavaca, sve dok ne stignu do dunjaluckog neba, gdje (melek) pokuca na kapiju, pa mu bude receno: "Ko je ?" - a on kaže:" Ja sam Salsail, a ovo sa mnom je taj i taj, sa najljepšim i Allahu najdražim imenima (kojima je imenovan na dunjaluku)." Na to glas kaže: "Bio je divan covjek. Njegova akida je bila cista".(5)

Zatim sa njim stiže do drugog neba, kuca na kapiju i biva upitan: "Ko je ?" a povjerenik (melek) rekne isto što i na prethodnom nebu, na što biva receno: "Dobro nam došao, o, taj i taj. Držao se Allahovih propisa u vezi sa imetkom, ne zadržavajuci od njega ništa (što mu propisi nisu dozvoljavali)".

(U arapskom tekstu sa kojeg sam prevodio, vjerovatno greškom, nije spomenuto trece nebo, na kojem bi od ibadeta trebao biti spomenut namaz - op. prev.)

Zatim sa njim stiže do cetvrtog neba, kuca na kapiju i biva upitan: "Ko je ?" - a povjerenik rekne isto što i na prethodnom nebu, na što biva receno: "Dobro nam došao, o, taj i taj. Post mu je bio dobar. Cuvao ga je, da ga ne pokvari hranom i postupcima koji kvare post".
Zatim sa njim stiže do petog neba, kuca na kapiju i biva upitan: "Ko je?" - a povjerenik rekne isto što i na prethodnom nebu, na što biva receno:" dobro nam došao, o, taj i taj. Svoju obavezu hadždža izvršio je, ne zbog populamosti, niti iz rijaluka".6
Zatim sa njim stiže do šestog neba, kuca na kapiju i biva receno: "Ko je?" - a povjerenik rekne isto što i na prethodnom nebu, na što biva receno: "Dobro nam došao, dobri covjece, dobro nam došla ta lijepa duša! Bio je izuzetno dobar prema svojim roditeljima".
Zatim sa njim stiže do sedmog neba, kuca na kapiju i biva receno: "Ko je?" - a povjerenik rekne isto što i na prethodnom nebu, na što biva receno: "Dobro nam došao, taj i taj. Mnogo je istigfar cinio (tj. tražio oprosta) i naredivao je da se radi ono što je pozitivno, a da se prekine sa onim što je negativno".

Zatim prolazi pored skupine meleka, od kojih ga svi obveseljavaju spominjanjem po dobru i koji ga pozdravljaju. Sve dok ne stigne do Sidretu-l-muntehaa, gdje povjerenik kuca na kapiju i biva receno: "Ko je ?" - a on odgovara isto što i ranije, na što biva receno: "Dobro nam došao, taj i taj! Njegova djela su bila dobra, u ime Uzvišenog Allaha".
Zatim mu biva otvoreno, te on prolazi kroz more od vatre, zatim more od svjetla, zatim more od tmine, zatim more od vode, zatim

**more od snijega i zatim more od leda. Dužina svakog od tih mora je po hiljadu godina hoda.
Zatim se probija kroz zastore koji zaklanjaju Prijesto Svemilosnog (Aršu-r-Rahman), koji ima 80.000 zastora u vidu šatora, od kojih svaki šator ima po 80.000 šerefa, a na svakoj šerefi je po jedan mjesec, koji Allaha tehlil (La ilahe illallah) i tespih (Subhanallah) cini. Kada bi se jedan od tih mjeseca pojavio na dunjaluckom nebu, bio bi obožavan pored Allaha i spržio bi dunjalucko nebo.**

Tada, iza tih tako postavljenih zastora, neko povice: "Ko je ta duša koju ste ovdje doveli?" - pa se da odgovor: "Taj i taj, sin toga i toga" - a Silni i Uzvišeni rekne: "Približite ga. Divan li ti rob bijaše, o moj robe". Kada ga zaustave pred Allahovim plemenitim rukama, On ga zastidi sa nešto prijekora i grdnje, tako da covjek pomisli da je propao. A zatim mu, Slavljeni i Uzvišeni, oprosti.

**Tako nešto se prenosi od Jahja ibn Ektema, koji je (nakon što je umro) viden na snu i upitan:
"Kako je Allah s tobom postupio?" - a on je rekao:
"Zadržao me je pred Svojim rukama i rekao mi:
"Pokvareni starce, šta ti sve nisi radio!" Rekao sam:
"Gospodaru, ja o Tebi nisam kazivao...."
"A šta si o Meni kazivao, o, Jahja?" - upitao je, a ja sam rekao:
"Kazivao mi je Muamer, on od Zehrija, on od Ibn Šihaba, on od Urveta, on od Aiše, r.a., ona od Vjerovjesnika, s.a.v.s., on od Džibrila a Džibril od Tebe, da si Ti rekao:
"Ja se stidim kazniti osobu koja je osijedila (oboljela) u Islamu."
Na to je On rekao: "Istinu si rekao, o, Jahja, istinu je rekao i Muamer, istinu je rekao i Zehri, istinu je rekao i Ibn Šihab, istinu je rekao i Urve, istinu je rekla i Aiša, istinu je rekao i Muhammed, istinu je rekao i Džibril a istinu sam rekao i Ja. Idi, vec sam ti oprostio".**

**I ibn Nubata je (nakon smrti) viden na snu, pa je upitan: "Kako je Allah s tobom postupio", a on je rekao: "Zadržao me je pred Svojim plemenitim rukama i rekao mi: "Ti si onaj što je nastojao da mu govor bude što cistiji, da bi se reklo: "Kako je on rjecit!" Rekao sam: "Slava Tebi, ja sam Te na dunjaluku opisivao..." "Reci šta si govorio!", rekao je, a ja sam odgovorio: "Uništice ih Onaj koji ih je stvorio, ušutkace ih Onaj koji im je moc govora dao, ponovo ce ih uciniti postojecim Onaj koji ih je ucinio nepostojecim, i sakupice ih onaj koji ih je i rastavio".
I Mensur ibn Ahmed je (nakon smrti) viden na snu, pa je upitan:"Kako je Allah s tobom postupio?", a on je rekao: "Zadržao me je pred Svojim rukama i rekao mi: - Sa cim si Mi došao, o, Mensure ? Rekao sam: - Došao sam Ti sa 36 obavljenih hadždžova. Rekao je: - Nijedan od njih ti nisam primio. Sa cim si još došao, o**

Mensure?
Rekao sam: - Došao sam ti sa šezdeset mjeseci posta.

Rekao je: - Nijedan od njih ti nisam primio. Sa cim si još došao, o Mensure? Rekao sam: - Došao sam Ti s Tobom. Rekao je: - To je vec nešto. Idi, vec sam ti oprostio".

Mnoga ovakva kazivanja ukazuju na ove stvari. Ja sam ti naveo samo neka od njih, da posluže kao primjer koji se može slijediti.(7)

Ima Ijudi koji, kada stignu do Kjursa, cuju povik: "Vratite ga!" Neki bivaju vraceni od zastora.
Do Allaha dospijevaju samo oni koji su Ga spoznali, a pred Njegovim plemenitim rukama zadržavaju se jedino oni koji su na cetvrtom, ili na višem od cetvrtog stupnja (mekama).

TRECE POGLAVLJE

Što se tice griješnika, njegova duša biva uzeta na silovit nacin, a njegovo lice biva poput onoga koji jede gorke tikvice. Melek smrti mu tada govori: "Izadi pokvarena dušo iz pokvarenog tijela!" Umiruci tada pušta izuzetno jak krik, poput magareceg reva. Ako mu dušu uzima Azrail, predaje je zebanijama8 ružnih lica, odjevenih u cmo, neprijatna mirisa, koji u rukama drže kostrijetnu tkaninu u koju ga umotavaju a koja je nedovoljna da se u nju umota Ijudsko bice velicine skakavca. A nevjernici ce na ahiretu imati veca tijela od vjernika.

U jednom od sahih hadisa stoji da ce kutnjak nevjemika u džehennemu biti velicine brda Uhud.
Melek se sa tom dušom uzdiže do dunjaluckog neba, kuca na kapiju i biva mu receno:

-Koje?
- On odgovara: "Ja sam Ruhail".
- Ponovo biva upitan: "A ko je s tobom ?"
- On odgovara: "Sa mnom je taj i taj, sa najružnijim imenima (kojima je na dunjaluku oslovljavan)".
- Na to ukazuju rijeci Uzvišenog: "...nece im biti otvorene nebeske kapije, niti ce oni unici u džennet (Kur'an 7;40).
Kada (melek) povjerenik cuje te rijeci, ispušta ga iz svojih ruku i vjetar ga baca u daleko mjesto. Na to se odnose rijeci Uzvišenog: ".../// ih vjetar bacio u daleko mjesto"(Kur an 22;31).

Kako je to samo za njega veliko poniženje!
Kada dospije do zemlje, prihvataju ga zebanije i nose do Sidždžina. To je velika stijena kod koje se sklanjaju duše pokvarenjaka.

Što se tice kršcana, ko se od njih bude držao (Isaovog a.s.) vjerozakona, njegova duša biva vracena u njegov grob i on prisustvuje svom kupanju i ukopavanju.

Što se tice mušrika (mnogobožaca), oni ne prisustvuju nicemu od toga, jer oni bivaju baceni.

Što se tice munafika (dvolicnjaka), oni se poput drugih, mrski i odbaceni, vracaju u svoju grobnu jamu.

Što se tice vjemika koji su imali manjkavosti, njih ima razlicitih vrsta.

Nekima od njih ne biva prihvacen njihov namaz (te sa odredene dionice puta bivaju vraceni). Jer, kada Allahov rob ne upotpuni svoj namaz, potkradajuci ga na taj nacin, on se smota poput iznošene haljinke i sa njim biva udaren po licu. Zatim se namaz diže, govoreci: "Allah te oštetio kao što si i ti mene oštetio!"
Nekima od njih ne biva primljen njihov zekat (te odatle bivaju vraceni), jer je takav možda dijelio zekat da bi se reklo: "Taj i taj dijeli zekat!" Ili ga dijelio ženama, da bi time pridobio njihovu Ijubav. Mi smo dosta takvih vidjeli, da nas Allah sacuva i zakloni!

Nekima od njih ne biva primljen njihov post, jer su se takvi suzdržavali od jela i pica ali ne i od ružnog govora, tako da ih mjesec posta odbacuje, nakon što ih je bio prihvatio.
Nekima od njih ne biva primljen njihov hadždž, jer su ga takvi obavljali da bi se reklo: "Taj i taj je hadžija", ili su ga obavljali sa haram imetkom.

Neki od njih bivaju vraceni zbog neposlušnosti prema roditeljima. Slicno je i kada su u pitanju i sva druga djela, što poznaju jedino oni koji znaju tajne propisa vjerskog poslovanja i suštine poslova koji se rade u ime Darežljivog Vladara.

Sve ove stvari se pominju u predajama, kao npr. haber u kojem se od Muaz ibn Džebela prenosi u vezi sa neprimanjem djela, i dr. Ovom prilikom želimo samo da ukažemo na to, a o tome su inace napisana brojna djela. A inovatori u vjeri znaju da je to tako (tj. da se u primjeni sa vjerom cine razne mahinacije i manipulacije), kao što znaju sinove svoje.

Kada se duša vrati tijelu nalazi ga kad se ono vec pocne gasuliti (kupati), ukoliko se gasuli, i sjeda pored njegove glave sve dok se gasuljenje obavlja. Kome hoce od dobrih Ijudi Allah (dž.š.) je otkriva, te je on vidi u njenom dunjaluckom liku.

Prenosi se, da je neki covjek, dok je gasulio svog prijatelja, kod njegove glave najednom primijetio neku osobu, pa je, pošto mu je to pobudilo maštu, skrenuo pogled u stranu. Kada je taj njegov prijatelj umotan u kefine, ponovo je pogledao i ponovo ga vidio na tabutu.

Takode se prenosi, o ne samo jednom dobrom covjeku, da je dok bi ležao na tabutu, bio dozivan: "O,ti, taj i taj, gdje ti je duša?" - pa bi mu se istog momenta dva-tri puta zatresli kefini na grudima.

Prenosi se, da se Er-Rebi' ibn Hajsem micao u rukama svog gasala. Za vrijeme (Ebu Bekr) Es-Siddika, ležeci na tabutu, umrla osoba je progovorila i tom prilikom spomenula vrijednost (Ebu Bekr)Es-Siddika, (Omera) EI-Faruka i Osmana (Zu-n-Nurejna, radijallahu anhum).

U pitanju je duša koja je ugledala nevidljivi svijet, a Allah otkriva kome On hoce da je cuje.

Kada se umrla osoba umota u kefine, umotaje se i njena duša, koja joj stoji na grudima i koja vice i uzvikuje: "Požurite sa mnom ka Allahovoj milosti! Kada biste samo znali kamo me nosite!"

Ako je duša obradovana nesrecom, ona govori: "Sporije, sporije ka patnji! Kada biste samo znali kamo me nosite!"

**Pored Allahovog poslanika, s.a.v.s., ne bi prošla dženaza, a da joj on ne bi ustao. U sahih predaji stoji, da je on, Sallallahu alejhi ve sellem, kada je pored njega prošla dženaza, iz poštovanja prema njoj, ustao. Kada mu je receno: "Allahov poslanice, pa on je Židov!" -on je rekao: "A zar nije stvorena duša?"
On je to cinio stoga, što su mu otkrivene tajne nevidljivog svijeta i radovao bi se kad bi pored njega bivao nošen mejt.**

Kada se umrta osoba spusti u kabur i prekrije je zemlja, kabur joj rekne: "Dok si bio na meni radovao si se i jeo razna jela. Sada ce tebe (tj. tvoje tijelo) u meni jesti crvi." Takvim prijekomim tonom ce mu se obracati sve dok se kabur ne zatrpa. Tada mu se obraca melek po imenu Ruman.

Prenosi se da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, upitao (Allahovog poslanika, s.a.v.s.): "Sa cim se umrla osoba najprije susrece u svom kaburu?" On mu je rekao: "O , Ibn Abbase, to me do sada nije niko pitao. Najprije je pozove melek Ruman, koji posjecuje grobove i koji joj govori: "O, Allahov robe, piši svoja djela!" On odgovara: "Nemam uza se tinte, niti papira". On mu na to govori: "Ma nemoj! Papir su ti tvoji kefini, tinta ti je tvoja pljuvacka, a pera su ti tvoji prsti!" Zatim mu otkida komad kefina i rob pocinje da piše, cak i ako je na dunjaluku bio nepismen, prisjecajuci se svojih i dobrih i loših djela. Zatim melek uzima taj komad platna i okacuje ga umrloj osobi oko vrata. Tada je Allahov poslanik (s.a.v.s.) proucio ajet:

"Svakom covjeku smo svezali njegov posao o njegov vrat...."(Kur'an 17;13)

Kada to završi, dolaze mu dvojica kaburskih trudbenika. To su dva crna meleka sa velikim ocnjacima, kojima riju zemlju i sa bujnim vlasima, koje se vuku po zemlji. Glas im je poput grmljavine groma, oci im sijevaju poput munje, a dah im je poput olujnog vjetra. I jedan i drugi u ruci drži željeznu batinu; kada bi se i Ijudi i džini udružili da je podignu ne bi to mogli, kada bi se njome udarilo najviše brdo bilo bi sravnjeno.

Kada ih vidi duša uzdrhti, pocinje da bježi i na nos ulazi u tijelo, te umrli, pocev od grudi, oživljava. Njegovo tadašnje stanje slicno je stanju samrtnog hropca; ne može se pokrenuti, ali zato cuje i vidi. Umrlome zemlja biva gipka poput vode; kada se on pokrene, ona se pred njim ugiba. Grubim i osomim glasom meleci ga pitaju: "Ko ti je gospodar, ko ti je vjerovjesnik, šta ti je kibla ?"

Onaj kome Allah da uputu i stabilnost reci ce: "Ciji ste vi zastupnici i ko vas je meni poslao?" Ovako govore jedino odabrani ucenjaci. Tada jedan od meleka kaže onom drugom: "Istinu veli. Zaštitio se od našeg zla."
Zatim mu grob ureduju tako, da izgleda poput velikog kubeta, sa njegove desne strane mu otvaraju vrata spram dženneta, kabur mu ukrašavaju svilom i mirisnim cvjecem i u njeg puštaju blaženi džennetski lahor. Njegov amel (djelo) dolazi mu u liku najdraže mu osobe, koji mu pravi društvo i sa njim razgovara, te mu kabur ispunjava nurom (svetlošcu). U sreci i radosti provodi svo vrijeme dok traje ovaj svijet i dok ne nastupi Kijametski dan, od cijeg nastupanja mu nema ništa draže.

Na nešto nižem stupnju je vjernik prakticar, koji nije imao nekog posebnog znanja, niti je bio upucen u tajne nevidljivog svijeta. Njemu njegov posao dolazi neposredno iza meleka Rumana, a javlja mu se u liku izuzetno lijepe, namirisane i u lijepu odjecu

odjevene osobe, koja mu govori: "Zar me ne poznaješ?" A on je pita: "Ko si ti, što mi te Allah darova u ovoj, mojoj osami?" Ona mu odgovara: "Ja sam tvoje dobro djelo, ne boj se i ne žalosti se ! Uskoro ce ti doci Munkir i Nekir da te ispituju, pa nemoj da te to iznenadi!"

Tada mu kazuje kako ce odgovarati na pojedina pitanja. Dok ga tako poucava, dolaze mu pomenuta dva meleka koji ga, uz prijekore, postavljaju u sjedeci položaj, a zatim pitaju: "Ko ti je gospodar?" A on im spontano i bez zastajkivanja odgovara: "Gospodar mi je Allah, vjerovjesnik mi je Muhammed, vodic mi je Kur'an, kibla mi je Ka'ba, otac (po Islamu) mi je Ibrahim (a.s.), ja sam pripadnik vjere (milleta) kojoj je i on pripadao..."

Oni mu na to govore:

"Istinu si rekao", i sa njim postupaju kao i u prethodno pomenutom slucaju, s tim što mu, sa njegove lijeve strane, otvaraju kapiju prema džehennemu, kroz koju mu se ukažu zmije, škorpije, okovi, omce, paklena vrucina, stablo zekkum. Od toga ga hvata strah, pa mu oni govore: "Ne boj se ! Ništa loše nece ti se desiti. Ovo mjes o u džehennemu bilo je namijenjeno tebi, ali ti ga je Allah zamijenio ovim mjestom u džennetu. Ostaje nam sretno!" Pritom mu zatvaraju kapiju prema džehennemu. Nakon toga, on nema osjecaj za protok vremena (dana, mjeseci, godina).

Bice i onih koji ce prilikom ispitivanja zamuckivati u davanju odgovora.
Onaj, cije uvjerenje bude pogrešno, nece moci reci "Moj gospodar je Allah", vec ce reci nešto drugo, pa ce mu oni na jedan takav odgovor zadati takav udarac, od kojeg ce mu vatra zahvatiti kabur. Zatim ce se ta vatra ugasiti. I to ce trajati danima. Zatim ce se ponovo upaliti. Tako ce sa njim biti dok je ovoga svijeta.

Bice i onih kojima ce biti teško da kažu "Vjera mi je Islam", sbog sumnji koje je imao u vezi sa Islamom, ili zbog smutnje u koju je zapao na samrti, pa ce i njemu zadavati udarce, od kojih ce mu vatra zahvatiti kabur, kao i kod prethodnog.

Bice i onih kojima ce biti teško da kažu "Vodic mi je Kur'an", zbog toga što ga je negirao, što nije postupao po onome što se u njemu nareduje, niti se klonio onoga što se u njemu zabranjuje i što je vremena provodio, a da Kur'anu nije ukazivao pažnju, pa ce i sa njim postupati kao i sa prethodno spomenutim.

Bice i onih cija djela ce im se pojaviti u liku šteneta, koje ce ih uznemiravati u njihovom kaburu.

Bice i onih cija djela ce im se pojaviti u liku praseta.

Bice i onih kojima ce biti teško da kažu "Vjerovjesnik mi je Muhammed", zato što su zapostavljali njegov Sunnet.

Bice i onih kojima ce biti teško da kažu: "Kibla rni je Ka'ba", zato što su prilikom uzimanja abdesta , ili prilikom obavljanja namaza, pravili propuste. S tim u vezi, dovoljno kazuje predaja, u kojoj se navodi, da Uzvišeni Allah nece primiti namaz koji se obavlja u haram odjeci.

Bice i onih koji nece moci da kažu: "Otac (po Islamu) mi je Ibrahim (a.s.)", zato što su, možda, bili od onih koji su nekada culi tvrdnju da je Ibrahim a.s. bio židovske, ili kršcanske vjere, pa ako takva tvrdnja kod njih bude izazvala sumnju u pogledu Ibrahimove a.s. vjere, sa njima ce biti postupljeno kao i sa prethodnima.

Sve ove vrste spomenuli smo u " Ihjau".

CETVRTO POGLAVLJE

Što se tice griješnika (fadžira), kada ga upitaju: "Ko ti je Gospodar?" - on ce odgovoriti: "Ne znam". Na to mu oni govore: "Niti znao, a niti spoznao!" Zatim ga udaraju metalnom batinom tako, da on prode kroz sedmi kat zemalja. Potom ga zemlja ponovo vraca u kabur te ga oni nastavljaju udarati do sedam puta.

Stanja koja doživljavaju poslije navedenog, razlicita su od slucaja do slucaja. Tako, nekome se njegov posao javlja u liku psa koji ga uznemirava i ujeda sve do Smaka svijeta. To se dešava onima koji sumnjaju (u Allaha dž.š. i ono što je On objavio).

Da sada ne bismo navodili sva ta razlicita stanja, radi sažetijeg izlaganja, reci cemo samo to, da je rijec o razlicitim vrstama patnji u kaburu. Ono što je osnovno jeste to, da se Ijudi u kaburu kažnjavaju onim cega su se na ovom svijetu najviše bojali. Tako, neko se više boji miša, nego lava. Jer, Ijudske prirode su razlicite.

Molim Allaha, da nas sacuva i oprosti nam, da se kasnije ne bismo kajali i trpjeli gubitke.
Mnoge od umrilih osoba su videne na snu.

Prenosi se da je neki covjek sanjao jednu umrlu osobu, koju je upitao: "Kako si?" - a ona je odgovorila: "Jednoga dana sam klanjao bez abdesta, pa me je Allah opteretio sa jednim vukom koji mi u kaburu uliva strah, tako, da je moje stanje zbog toga loše".

Neka druga osoba je takode videna na snu , pa je upitana: "Kako je Allah s tobom postupio?" On je rekao: "Kada me je gasal kupao, naglo me je prevrnuo, pa sam se ogrebao na jedan ekser koji je tu bio u uspravnom položaju". Izjutra je snivac taj svoj san ispricao gasalu, na što je on rekao: "To se desilo ne mojom voljom".

Neki drugi covjek je takode viden na snu, pa je upitan: "Kako si?" Zar ti nisi umro?" On je rekao: "Da, umro sam. I dobro mi je. Medutim, kada ste zatrpavali moj kaburjedan kamen mi je slomio rebro." Kasnije su njegov kabur otkopali i vidjeli da je to zaista tako.
Nekom covjeku se u snu javio njegov otac i rekao mu: "Sine moj, popravi mi kabur, jer je usljed kiše oštecen". Sutradan je on otišao na grob svoga oca i otkrio da je on pun vode.

Neki je, opet, covjek viden na snu i upitan: "Kako si?" on je rekao: "Što se mene tice, sve je u redu, ali sam ukopan pored toga i toga, a on je bio griješnik, pa me uznemiravaju razne patnje kojima je on izložen".

Mnoga ovakva kazivanja i predaje ukazuju na to, da osobe u kaburima posjeduju (svijest i) znanje. Dovoljan dokaz tome su Zakonodavceve (Muhamedove s.a.v.s.) rijeci: "Umrla osoba u svome kaburu osjeca bol, kao što je osjeca i živa osoba u svojoj kuci".
Alejhissalatu ve-s-selam je zabranjivao lomljenje mrtvackih kostiju. Jedne prilike je naišao pored covjeka koji sjedi na kaburu, pa mu je to zabranio ciniti i rekao mu je: "Ne uznemiravajte umrle u njihovim grobovima!"

Salih el-Muzeni je rekao: "Jednog ucenjaka sam upitao:-Zbog cega je zabranjeno klanjati namaz u groblju? - pa je on kao argument naveo hadis: "Ne klanajte u groblju, jer to porazno djeluje na one koji su nastanjeni u groblju!"

Od jednog covjeka se prenosi da je rekao: "Dugo vremena sam klanjao pored kabura svog oca. Jednog dana, u vrijeme velike žege, na grobu sam vidio osobu koja je bila poput moga oca, pa sam se uplašio, a ta osoba mi je rekla: "Teško tebi što nas svo ovo vrijeme uznemiravaš svojim klanjanjem!"

U jednom od sahih hadisa stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Ko god od vas naide pored groba svoga brata vjernika kojeg je na dunjaluku poznavao i nazove mu selam, on ga pozna."

Takode se prenosi: "Oni cuju topot vaše obuce". " Pa ako cuju i topot obuce, onda pogotovo cuju ono što je iznad toga.
Neki ucenjak je umro, a da nije ostavio vasijet (oporuku), pa je

kasnije, nocu, obilazio svoju kucu i govorio: "Tom i tom dadnite toliko žita, tom i tom vratite njegovu knjigu koju sam od njega posudio..." Sutradan je svaki od njegovih sinova ispricao ono što je (na snu) vidio. Dali su pomenuto žito, a na njihovo cudenje, knjigu u pocetku nisu uspjeli naci, da bi je, nakon dužeg vremena, našli u jednom skrivenom kutu kuce.

Od jednog covjeka se prenosi da je kazivao sljedece: "Naš otac nam je našao vaspitaca, koji nas je poucavao u našoj kuci i koji je nakon izvjesnog vremena umro. Jednog dana smo otišli na njegov grob da ga posjetimo, evocirajuci uspomene na njega, a pritom ne spominjuci Boga. Tuda je naišao prodavac smokava, koje smo mi od njega kupili i tu jeli, a otpatke bacili na grob. Te noci naš otac ga je usnio i na snu pitao: - Kako si? - On mu je rekao: - Ja sam dobro, ali su tvoja djeca od mog kabura nacinili smetljište i pored mene su govorili rijeci svojstvene nevjernicima. - Naš otac je sa nama poveo razgovor u vezi s tim, pa smo mi rekli: - Subhanallah! Odgajao nas je dok je bio na ovome svijetu, a odgaja nas i sa onoga svijeta!"

Mnogo je ovakvih i slicnih dogadaja. Od tog mnoštva naveli smo samo jedan mali dio, da posluži za primjer i pouku.
(Po mjestu i nacinu boravka) duše umrlih osoba dijele se na cetiri kategorije.

(Prva kategorija). Duša im boravi u kaburu odredeno vrijeme, dok se tijelo ne pocne nadimati i dok se potpuno ne raspadne, a potom odlazi sa ovoga svijeta (dunjaluka) i boravi u "Melekutu"

(Druga ketegorija). Duša im boravi u kaburu sve do prvog puhanja (u Sur), nemajuci pritom osjecaj za protok vremena.

(Treca kategorija). Duša im u kaburu boravi svega dva-tri mjeseca, a potom je ptica odnosi u džennet, shodno hadisu u kojem Alejhisselam kaže: "Vjernikova duša je ptica koja se spušta na džennetska stabla".
Ima i onih cija duša, neposredno nakon zatvaranja njegovih ociju poslije smrti, biva uzdignuta u Sur, u kojem ostaje sve do puhanja u Sur.

Cetvrta kategorija. Nju cine vjerovjesnici i evlije. To je kategorija odabranika.
Neki od njih su izabrali boravak na zemlji, koju obilaze sve do Smaka svijeta. Takvi se nerijetko vidaju na snu. Mislim da medu njih spadaju (Ebu Bekr) Es-Siddik i (Omer ibn EI-Hattab) EI-Faruk.

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je odabranik triju svjetova. U vezi sa tim, a u svrhu upozorenja i ukazivanja Sallallahu alejhi ve sellem

je rekao: "Ja sam kod Allaha i suviše cijenjen (i drag Mu), tako da me na zemlji nece zadržati više od tri (vremenska perioda)". U pitanju su bile tri decenije, jer je h. Husein ubijen krajem tridesetih (nakon Pejgamberovog preseljenja na ahiret), pa se Alejhisselam rasrdio na stanovnike zemlje i uzdignut je na nebo.

Prenosi se da ga je jedan od odabranih ljudi vidio na snu i upitao: "Allahov Poslanice, zar svoj ummet neceš zaštititi od smutnje?" On je rekao: "Allah im povecao smutnju! Ni oni mene nisu cuvali, jer su ubili (mog unuka h.) Huseina". Zatim je, Sallallahu alejhi ve sellem, pobrojao još neke stvari, ali to prenosilac nije dobro popamtio.

Neki od njih odaberu sedmo nebo, kao napr. Ibrahim, a.s., za kojeg se u hadisima navodi da ga je Muhammed, s.a.v.s., prilikom Mi'radža sreo na sedmom nebu, oslonjenog ledima na Bejti ma'mur i okruženog muslimanskom djecom.
Neki od njih odaberu peto nebo, kao napr. Isa, a.s.
Na svakom nebu ima vjerovjesnika i poslanika, koji borave na pojedinim nebesima koja ne napuštaju. Medu njima, pet je odabranih: EI-Halil, EI-Kelim, Er-Ruh, Es-Safijj i EI-Habib,10 koji se po svojoj volji i bez ogranicenja krecu kroz svjetove.**
Što se tice evlija, (mjesto i nacin boravka njihovih duša) zavisi od toga kakvi su bili na ovome svijetu.
Tako se za Ebu Jezida prenosi da je njegova duša pod Aršom, gdje uživa za trpezom.

To su te cetiri vrste stanja umrlih osoba, stanja u kojima jedni bivaju kažnjavani, a drugi bivaju u milosti, jedni bivaju poniženi, a drugima se ukazuje pocast. Oni od njih, cije duše borave na zemlji, okupljaju se oko osoba koje su na samrti, ispunjavajuci prostor oko umiruceg, tako, da ih on vida.

Sreo sam se sa više osoba koje su mi o ovome govorile. Jedan od mojih drugova je doživio otkrovenje, kojom prilikom je vidio svog umrlog oca kako ulazi u kucu.

Ovo o cemu mi pišemo vizuelno doživljavaju samo, od strane Uzvišenog Allaha, izuzetno cijenjene osobe. Molim Allaha da i prema nama bude darežljiv, kako bismo Ga spoznali, kao što je bio i prema svojim evlijama, tako, da im je eliminisao svako podozrenje i sumnju.

I pored svega navedenog, umrli su svjesni smjene noci i dana, izuzev onih koji ostaju u nižem svijetu i koji ne bivaju uzdignuti u

više sfere.
Neki od njih znaju kada je petak i drugi blagdani.

Kada neko napusti ovaj svijet (dunjaluk), oni se sakupljaju oko njega i prepoznaju ga; neko ga pita za svog bracnog druga (koji je ostao na dunjaluku), neko za roditelje, neko za ovoga, neko za onoga...Svako pita za ono što ga interesuje.

Katkada neko umre i (na onom svijetu) ne sretne nikoga od svojih poznanika (koji su umrli prije njega), a to zbog skretanja u vjeri koje može da mu se desi na samrti, pa umre kao Židov ili kršcanin te se pridruži njima. Tako, kada tamo stigne neko sa ovoga svijeta, njegovi tamošnji susjedi ga pitaju: "Šta znaš o tome i tome?"

A on odgovara: "Umro je". Na to oni kažu: "Da nas Allah sacuva i zakloni, nešto ga je zadeveralo!"
Jedan od umrlih ljudi je viden na snu i upitan: "Kako je Allah s tobom postupio?" On je rekao: "Ja i.... - nabrojao je petoricu svojih drugova - smo dobro prošli i sada uživamo." Njega i njegove drugove su ubili haridžije.(11)

Još je upitan za njegovog komšiju i kako je Allah sa njim postupio, pa je on rekao: "Mi ga nismo vidjeli." Taj njegov komšija se bacio u more i pritom se utopio. Mislim, a AIlah najbolje zna, da on spada u one koji su izvršili samoubistvo.

U sahih hadisima se navodi da je Allahov poslanik, s.a.v.s., u noci Isra-a, kao imam poslanicima, klanjao dva rekjata namaza, da se (na Mi'radžu) sreo sa pojedinim poslanicima: Harunom, a.s., Musaom, a.s., Idrisom, a.s.....i da su svi oni molili za milost njemu i njegovom ummetu, a svi su oni umrli i nestali sa lica zemlje.

Tu je rijec o životu duša (u zagrobnom životu). Prvi život bio je onaj, kada je Uzvišeni od duša tražio da posvjedoce protiv sebe: "Jesam li Ja vaš Gospodar?" "Jesi" - rekli su - "mi svjedocimo".

Ovosvjetski život je neuporediv sa onosvjetskim. Ovosvjetska uživanja su prividna. Alejhisselam je rekao: "Ljudi spavaju, a kada umru - probudit ce se!"

Eto takva su stanja umrlih. Nakon smrti neki od njih (tj. njihove duše) su vezani za odredeno boravište, dok drugi nisu, jedni uživaju a drugi pate. Dokaz tome su rijeci Uzvišenog: "Oni ce se ujutro i navece u vatri pržiti, a kada nastupi (sudeni) Cas: -Uvedite faraonove ljude u patnju najtežu!"(Kur'an 40;46).

PETO POGLAVLJE

Kada Allah htjedne da nastupi Smak svijeta (Es-Sa'a), naredice Israfilu, a.s., da puhne u rog (sur), na nacin kako smo to objasnili u "Ihjau". Brda ce poceti da lete poput oblaka, mora ce poceti da se izlijevaju i miješaju, Sunce ce se pomraciti i biti poput crne kugle, mora ce uzavreti, zrak ce se ispuniti parom, svjetovi ce se medusobno izmiješati, zvijezde ce se raspršiti i iskociti iz svojih ustaljenih putanja, nebo ce biti poput rastopljene mase u kružnom kretanju, Zemlju ce potresati jaki zemljotresi tako da ce se ona, poput mijeha, naizmjenicno skupljati i širiti. Na kraju ce Uzvišeni usmrtiti i meleke, tako da ce duše biti uzete svim živim stvorenjima i u sedam zemalja i na sedam nebesa, makar se radilo i o duhovnim bicima, te ni na Zemlji ni na nebesima nece biti ni jednog njihovog živog stanovnika bilo koje vrste.

Zatim ce se Uzvišeni pojavati u jednom oblaku; nebesa ce uzeti u Svoju desnicu a sedam zemalja u Svoju drugu ruku, pa ce reci: "O dunjaluce, o ti niski svijete! Gdje su sada tvoji gospodari? Gdje je tvoje društvo koje si svojom prolaznom ljepotom zavodio i odvracao od ahireta (onoga svijeta)?"

Zatim ce Uzvišeni, onako kako On htjedne, Sebe slaviti i ponositi se Svojim svojstvom da nikada nece nestati, i Svojom vjecnom Uzvišenošcu, i vlašcu koja vjecno traje, i Svojom svemoci, i beskrajnom mudrošcu, a zatim ce upitati: "Kome danas pripada vlast?" Pošto mu niko nece davati odgovora, sam ce odgovoriti: "Allahu, Jedinom, Svemocnom".

Zatim ce uciniti nešto još više od toga, a to je da ce nebesa uzeti jednim, a sedam zemalja drugim prstom, prodrmati ih i reci: "Ja sam vladar! Ja sam vladar! Gdje su oni kojima je pored Mene robovano i koji su mi pridruživani u vlasti? Kome danas pripada vlast?" Na to mu niko nece odgovarati. Tri puta ce to ponoviti, ali odgovora nece biti. Zatim ce Uzvišeni reci: "Allahu, Jedinom, Svemogucem".

To ce tako potrajati dokle On bude htio. Od Allahovog Prijestolja pucinu ce nadvisivati samo jedan mali dio. Uzvišeni ce, prethodno, uspavati džennetske ljepotice i poslugu. Zatim ce Uzvišeni otvoriti jednu od sekarskih (džehennemskih) jama iz koje ce suknuti vatra i zapaliti cetrnaest mora, koja ce gorjeti kao rašcupana vuna i od kojih nece ostati ni kap vode. Zemlja ce biti poput crnog kamena, a nebesa poput taloga rastopine, ili kao rastopljeni bakar. Kada vatra htjedne zahvatiti i vidljivi dio nebesa, Uzvišeni Allah ce toj vatri zapovijediti da se povuce, tako da ce se ona povuci i od nje se više nikada nece dici ni jedan plamen. Zatim ce Uzvišeni Allah otvoriti jednu od riznica

Svog Prijestolja (Arša) u kojoj se nalazi "more života". Od toga ce na zemlju pasti kiša, koja ce biti poput ljudskog sjemena. Žedna i zamrla zemlja ce poceti da se trese i oživljava. Nivo vode koji ce se na nju spustiti iznosice cetrdeset aršina. Ljudska tijela ce najednom poceti da nicu iz donjih dijelova kicmi. U jednom od hadisa se navodi: "Sve tvoje ce se raspasti, izuzev donjeg dijela kicme; iz njega je covjek potekao, a iz njega ce i drugi put poteci". To je, ustvari, jedna mala kost velicine slanutka. Nije, dakle, rijec o moždini. Iz nje ce u grobovima nicati tijela, kao što nice zelen. Ta tijela ce se usljed njihovog, mnoštva medusobno ispreplesti, tako, da ce glava jedne osobe biti na ramenima druge, da ce trup jedne biti na nogama druge, itd. Na ovo ukazuju rijeci Uzvišenog:

"Mi znamo šta ce od njih zemlja oduzeti, u Nas je Knjiga u kojoj se sve cuva"(Kur'an 50;4).
Detaljnije objašnjenje ovoga dali smo u našoj knjizi "Inja".

Kada se to (novo) stvaranje dovrši na nacin koji mu odgovara, tako, da starija osoba izraste u stariju osobu, sredovjecna u sredovjecnu, mlada u mladu.....Uzvišeni ce narediti da ispod Prijestolja (Arša) puhne vjetar koji ce sadržavati nježnu toplinu i koji ce to iznjedriti iz zemlje. Zemlja ce tada biti ravna, bez brda i dolina. Brda ce prije toga biti pretvorena u pijesak i prašinu.

Tada ce Uzvišeni oživjeti Svoga roba (meleka) Israfila koji ce, sa stijene u Bejtu-l-makdisu, puhnuti u sur. Sur je svjetlosni rog. Na sebi ce imati (14) oreola-velicina jednog oreola je velicine nebesa i Zemlje - i imace toliko rupa koliko bude stvorenja. Zvuk ce mu biti poput zujanja pcela, a ispunice prostor od istoka do zapada.

Zatim ce svaka duša doci svom tijelu. Neka je slavljen Onaj koji ce im dati nadahnuce za to. Cak i zvijeri, i ptice, i sve što ima dušu. Jednom rijecju - svi, kako kaže Uzvišeni Allah: "...poslije ce se u rog po
drugi put puhnuti i oni ce, odjednom, ustati i r'an 39;68).

To drugo puhanje u rog rezultirace izuzetno jakim glasom, kako kaže Uzvišeni: 'To ce biti samo glas jedan, i svi ce odjednom biti u "sahin"(Kur'an 79; 13-14), tj. na najnižem katu zemlje, jer ce oni, nakon što ustanu, otvoriti oci i vidjeti da su brda (i planine) sravnjene, da na zemlji nema ni brda ni dolina, da je sve ravno i glatko poput ploce, i cudice se kada sve to vide.
U ocekivanju, cudenju, razmišljanju i izvlacenju pouka svi ce, neodjeveni, sjediti na svojim grobovima, kako se navodi i haberu "uraten, garla" (potpuno goli). Izuzetak ce biti oni vjernici koji su umrli u tudini i koji nisu umotavani u cefine (prilikom sahrane) - oni ce biti proživljeni u džennetskoj odjeci - kao i oni pripadnici Muhammedovog , s.a.v.s., ummeta koji budu slijedili njegov

**Sunnet, ne odstupajuci ni malo u tome.
U predaji se navodi: "Neka kefini vaših umrlih budu bogati! Moj ummet ce biti proživljen u kefinima, a ostali ummeti neodjeveni:" Revahu Ebu Sufjan.**

U jednom od hadisa stoji: "Mejt ce biti proživljen u svojim kefinima".

Prenosi se da je neki covjek na samrti rekao svojoj porodici: "Obucite mi to i to odijelo!" Oni ga nisu poslušali, pa je umro u odjeci u kojoj je spavao ; u toj istoj odjeci je i sahranjen. Za nekoliko dana viden je na snu, pa ga je snivac pitao: "Kako si ?" Ovaj nije htio da ga pogleda, i rekao je: "Nisu mi dali moju odjecu i pustili su me da budem proživljen u spavacici".

ŠESTO POGLAVLJE

O boravku izmedu dva puhanja u rog

Tu je rijec o drugoj smrti, jer stvorenja nece imati nutarnjih osjetila. Tjelesna smrt predstavlja prestanak funkcionisanja tjelesnih (vanjskih) osjetila, s obzirom da se tijelo pokrece na nadražaje. Oni koji su doživjeli tjelesnu smrt, ne mogu klanjati, postiti.....Kada melek ude u takvo tijelo, on ne može ostati u njemu, s obzirom da teži svome svijetu. Duša je jednostavan (prost) elemenat. Kada dode do njene sinteze (jedinjenja) sa tijelom, ono oživi i pocinje da se krece.

U vezi sa ovim periodom, izmedu dva puhanja u rog, medu ucenjacima postoji neslaganje. Vecina smatra da on traje cetrdeset godina. Onaj, u ciju spoznaju ne sumnjam, rekao mi je, da tu stvar i tajnu koja je s tim u vezi, zna jedino Allah, jer je to jedna od tajni rububijjeta (gospodarenja).

Rekao mi je još, da rububijet nije svojstven nikome, izuzev Uzvišenom Allahu. Upitao sam ga: - Šta znace Alejhiselamove rijeci: "Na Kijametskom danu ja sam prvi nad kojim ce se zemlja rastvoriti (tj. ja cu prvi biti proživljen) pa cu vidjeti Musaa (a.s.) kako se drži za jedan od stubova Arša, tako da necu znati da li je on proživljen prije mene, ili je on od onih koje je Uzvišeni izuzeo". On je odgovorio:

"Ovaj hadis odnosi se samo na duše, a ne i na tijela. Musa, a.s., sada ima tijelo (u kaburu). Možda se izuzece koje je spomenuo Allahov Poslanik, s.a.v.s., odnosi na doživljavanje straha, jer ce se stvorenja pojaviti nakon što cuju jaki glas od kojeg ce se svi prestraviti".

Govoreci na jednom skupu na kome je bio Omer ibn EI-Hattab, r.a., Ka'b (EI-Ahbar) je rekao: "Kada bi ti, o Omere sine Hattabov, imao djela koliko sedamdeset vjerovjesnika, ipak bi pomislio da ti tog dana nema spasa, izuzev onih koje Uzvišeni Allah izuzme (sacuva) od straha i jakog glasa, a to su oni koji su na cetvrtom stupnju (mekamu)".

Nema nikakve sumnje da Musa, a.s., spada medu njih. Izuzimanje se odnosi samo na strah i sacuvanost od njega. Kada bi, inace, bilo ko tada bio živ, odgovorio bi na AIlahov upit kada On kaže: "Kome danas pripada vlast?" - pa bi rekao: "Tebi, o Jedini, Svemocni, Uzvišeni....." (Kur'an 40;16).

SEDMO POGLAVLJE

Kada svako (nakon proživljenja) bude sjedio na svome kaburu - bice tu i odjevenih i crnih i bijelih i onih koji ce imati svjetlo poput svjetiljke i onih koji ce imati svjetlo poput sunca, a svi ce biti oborenih glava i nece znati šta ce s njima biti, te ce tako provesti hiljadu godina - onda ce se sa zapada, uz izuzetno jak šum, pojaviti (od strane meleka) vodena vatra. Ljudi, džini, ptice i životinje u zaprepaštenju ce podici glave.
Tada ce svakom od stvorenja doci njegov amel (djelo, posao) i reci mu: "Ustaj i kreni na mjesto skupa!" Onima koji budu imali dobrih djela, ta djela ce se pojaviti u liku jahalice: kamile, magarca, ovna......

nekima kao zajednicka, a nekima kao zasebna, l svi ce ispred sebe i sa svoje desne strane imati svjetlo koje ce im svijetliti kroz tminu. Na to se odnose rijeci Uzvišenog: "Na Dan kada budeš vidio kako se pred vjernicima i vjemicama, s desne strane njihove, svjetlo njihovo bude kretalo".

Sa svoje lijeve strane nece imati svjetla, vec gustu, pogledom neprobojnu tminu u kojoj ce tumarati i lutati nevjernici i oni koji su sumnjali u Istinu. Vjernik ce gledati u tu gustu i zastrašujucu tminu, pa ce zahvaljivati Allahu na svjetlu koje mu je dao, koje ce ici ispred njega i voditi ga putem kroz tu žestoku tminu.
Uzvišeni Allah, vjerniku kojem je dao blagodat, katkada otkriva stanja nesretnika i pacenika, da bi jasnije znao u cemu je korist, kao što ce to uciniti i sa stanovnicima dženneta i džehennema, shodno Njegovim rijecima: ".. on ce pogledati i usred džehennema ga ugledati "(Kur'an 37;55), kao i: "A kada im pogledi skrenu prema stanovnicima džehennema, uzviknuce: - Gospodaru naš, ne daj nam da budemo sa narodom mracnjackim"(Kur'an 7;47).

Vrijednost cetvoroga najbolje znaju cetvorica: vrijednost života najbolje zna umrli; vrijednost zdravlja najbolje zna bolesni; vrijednost mladosti najbolje zna ostarjeli i vrijednost bogatstva najbolje zna

osiromašeni. Bice i onih (vjernika) koji nece imati jahalice, vec ce ici pješice, a na svojoj odjeci, imace svjetlo koje ce se naizmjenicno paliti i gasiti. Jacina tog vjernickog svjetla zavisice od jacine imana, (vjere) a brzina kretanja ce zavisiti od vrijednosti djela
Alejhissalatu ves-selam je upitan: "Kako ce ljudi biti sakupljeni (na Dan skupa)?" - na što je on rekao: "Po dvoje na jednoj jahalici, po petoro na jednoj jahalici, po desetoro na jednoj jahalici."
Znacenje ovog hadisa, a Allah najbolje zna , jeste da ce biti ljudi kojima ce Allah, iz Svoje milosti, dati da se, zbog nedovoljnosti svojih djela udruže u korištenju jedne jahalice, kao kad se dvije, tri, ili više osoba udruže da kupe jednu jahalicu koju bi zajednicki koristili. A dokle deset osoba može stici sa jednom jahalicom? Ova nedovoljnost djela podrazumijeva škrtarenje u trošenju imetka na Allahovom putu. I pored toga, za te osobe ima selameta (spasa). A ti, Allah ti uputu dao, gledaj da radiš tako, da dobiješ zasebnu jahalicu koju neceš dijeliti ni sa kim i znaj za ovu trgovinu koja se isplati. Jer, bogobojazni su oni koji ce biti delegirani, kako kaže Uzvišeni: "Onoga Dana kada bogobojazne, kao delegate, pred Milostivim sakupimo"(Kur'an 19;85).

U jednoj od garib predaja stoji, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana rekao svojim drugovima: "Medu Israilovim potomcima je bio jedan covjek koji je cinio dosta dobrih djela, cije rezultate ce zateci na Dan skupa." Rekoše: "A šta je radio?" On je odgovorio: "Od svog oca je naslijedio veliki imetak. Kupio je jedan vrt, ciji urod je namjenjivao siromasima, govoreci pritom: - Ovim želim zaraditi vrt kod Uzvišenog Allaha. - Zatim, dosta novca je podijelio nemocnim, pritom govoreci: - Ovim želim kod Uzvišenog Allaha, kupiti robova. - Zatim mnoge je otkupio i oslobodio ih ropstva, govoreci:- Ovim cu kod Uzvišenog Allaha, na ahiretu, obezbijediti poslugu. -Jednog dana je vidio nekog slijepca kako se spotice u hodu i posrce, pa mu je kupio i poklonio jahalicu, rekavši: - Ovim cu kod Uzvišenog Allaha zaraditi jahalicu. - Tako mi Onoga u cijoj Ruci je Muhammedova duša, kao da vidim kako na njoj, osedlanoj i zauzdanoj, ide na mjesto skupa".

Tumaceci ajet "efemen jemši mukibben'ala vedžhihi ehda..." , "zar je anaj koji, spoticuci se , posrce..." - doslovno: "hodi svojim licem"(Kur'an 67;22) jedan od mufessira (komentatora Kur'ana) veli, da je to primjer koji Uzvišeni Allah navodi u vezi sa Kijametskim danom, kada budu sakupljeni vjernici i nevjernici, kako veli Uzvišeni: "...kad u džehennem žedne griješnike potjeramo"(Kur'an 19;86), tj. koji ce, žedni, hodati na svojim licima, jer je Onaj, koji im je dao da na dunjaluku hodaju na nogama, u stanju da ucini da oni idu i na svojim licima...

Ovako tumacenje je daleko od prihvatljivog, obzirom da Uzvišeni Allah (u vezi sa Kijametskim danom) spominje i noge, pa veli: "Na Dan kada protiv njih budu svjedocili jezici njihovi i ruke njihove i noge njihove za ono što su radili"(Kur an 24;24). Ili: "Mi cemo ih, na Sudnjem danu sakupiti, licem zemlji okrenute, slijepe, nijeme i gluhe"(Kur'an 17;97), tako da se pomenuti komentar ni svojom doslovnošcu, ni aluzijama, ne podudara sa onim što se htjelo reci. Arapi, naime, kada hoce za nekoga da kažu da posrce, kažu: "Taj i taj hoda svojim licem".

To, da ce oni biti slijepi, treba shvatiti u smislu da nece, poput vjernika, ispred i pored sebe imati svjetlo, a ne da ce potpuno biti slijepi. Jer, nema neslaganja u tome da ce oni gledati rastvaranje neba iz kojeg ce se pojaviti oblak, silazak meleka, kretanje brda i planina i sve ostale strahote Kijametskog dana, što potvrduju i rijeci Uzvišenog: "Je li ovo carolija, ili vi ne vidite?(Kur'an52;15)" Sljepilo (nevjernika) na Kijametskom danu treba shvatiti u znacenju lutanja u tami i nemogucnosti

gledanja u Plemenitog, mada ce svjetlo Uzvišenog Allaha obasjavati zemlju, koja ce tada biti bijela. Na njihovim ocima bice koprena te oni to (svjetlo) nece vidjeti, niti ce cuti rijeci Uzvišenog Allaha i meleka: "...za vas danas straha nece biti, niti cete i za cim tugovati...udite u džennet, vi i bracni drugovi vaši, radosni"(Kur'an 43;68-70).
Stoga oni nece moci da govore, jer ce zanijemiti, što pojašnjavaju i rijeci Uzvišenog: "Ovo je dan u kojem oni nece ni prozboriti i pravdanje im nece dozvoljeno biti" (Kur'an 77;35-36).

Posrijedi je slucaj kada se slabost i nedovoljnost nekog svojstva opisuje tako, kao da tog svojstva uopšte i nema, mada ga, ustvari, ima.
Neki ljudi ce biti proživljeni sa onim, cijem iskušenju su podlegli dok su bili na dunjaluku. Tako, onaj ko je svoj vijek provodio uz neki od muzickih instrumenata, kada ustane iz kabura u desnici ce

mu biti taj instument, pa ce ga on baciti i reci: "Dalje od mene, ti si me odvracao od sjecanja na Uzvišenog Allaha!" A on ce mu se vratiti i reci: "Ja cu ti biti pratilac sve dok nam Allah ne presudi, a On je presuditelj najbolji".

Pijanica ce biti proživljen u pripitom stanju i sa, o vrat, obješenom cašom.

Ukratko, svak ce biti proživljen sa onim cijem iskušenu je bio podložan. Primjer koji to potvrduje su sahih predaje, u kojima stoji da ce pijanica biti proživljen sa vrcem o vratu i cašom u ruci, da ce zaudarati više nego bilo koja lešina i da ce ga proklinjati svi oni koji naidu pored njega.

Umorene osobe bice proživljene sa tragovima nasilja koje im je naneseno. U sahih predaji stoji da ce onaj ko pogine na Allahovom putu biti proživljen sa svim ožiljcima i ranama; što se tice boje, bice boja krvi, a što se tice mirisa, bice miris miška, sve dok ne dode pred Uzvišenog Allaha.

Kada meleci, u grupama i skupinama, povedu stvorenja, svaki predvodeci onoliki broj koliko mu bude odredeno i kada ih, od prvog do posljednjeg, sakupe na jedno mjesto, Uzvišeni Allah ce narediti meleci na dunjaluckog (prvog) neba da preuzmu stvorenja i da ih sve odreda: i ljude i džine i ptice i životinje premjeste na drugu, bijelu, srebrnosvijetlu zemlju.
Potom ce ti meleci oko njih napraviti krug (halku:, a bice ih deset puta više od svih stanovnika Zemlje. Zatim ce Uzvišeni Allah narediti rnelecima drugog neba da oko prethodnih naprave drugi krug, a bice ih dvadeset puta više. Zatim ce se spustiti meleci trec eg neba i oko prethodnih napraviti krug a bice ih trideset puta više.

Zatim ce se spustiti meleci cetvrtog neba i oko prethodnih napraviti krug, a bice ih cetrdeset puta više. Zatim ce se spustiti meleci petog neba i oko prethodnih napraviti krug, a bice ih pedeset puta više. Zatim ce se spustiti meleci šestog neba i oko svih napraviti krug, a bice ih šezdeset puta više. Zatim ce se spustiti meleci sedmog neba i oko svih napraviti krug, a bice ih sedamdeset puta više.
Stvorenja ce se tako sabiti i stijesniti, da nece biti dovoljno prostora da svi nogama stanu na tlo, vec ce gaziti jedni po drugima, a toliko znoja ce proliti, da ce on nekima sezati do brada, nekima do ramena, nekima do grudi, nekima do pojasa, nekima do koljena. Neki ce biti orošeni znojem, poput osobe koja boravi u

sauni, a neki ce biti obliveni znojem, poput žedne osobe koja se napije vode. Oni, koji budu orošeni znojem, su kategorija koja ce sjediti u udobnim sjedeljkama, a oni, kojima znoj bude dopirao do gležnjeva, su osobe koje su izgubile život kao utopljenici.

A meleci ce im dovikivati: "Za vas danas nema straha i vi ne treba da se žalostite" (Kur'an 43;68). Jedan od onih koji su spoznali, mi je rekao da su to pokajnici (evvabun), kao što je Fudajl ibn Ijad i drugi. Mada je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: "Onaj, ko se

pokaje za grijeh, je kao onaj ko grijeha i nema", te njegove rijeci imaju opšte znacenje.
Pomenute tri kategorije: oni, koji ce biti orošeni znojem, oni, koji ce biti obliveni znojem i oni, kojima znoj bude sezao do gležnjeva su oni, cija lica ce biti bijela, dok ce kod ostalih lica biti crna.

Nije nikakvo cudo što ce stvorenja osjecati strah i nesanicu i što ce se kupati u znoju, kada ce im se sunce tako primaci da ce ga, kada bi digli ruke, rukama moci dohvatiti, a njegova toplota ce se povecati sedamdeset puta.
Jedan od pripadnika prijašnjih generacija je rekao: "Kada bi se na ovom svijetu sunce pojavilo, onako, kako ce se pojaviti na Kijametskom danu svu zemlju bi spržilo, svo rastinje bi uništilo i sve rijeke bi presušilo".

U toj stisci i komešanju stvorenja, na toj bijeloj zemlji, koju Uzvišeni spominje kad kaže: "Na Dan kada zemlja bude zamijenjena drugom zemljom"(Kur'an 14;48), stvorenja ce, zavisno od kategorije kojoj budu pripadali, biti u razlicitim stanjima; oholi vladari i velikani ovoga svijeta bice manji od makova zrna, kako se to da vidjeti iz hadisa u kojima se spominju ohole osobe, ali ne u smislu da

ce oni i formalno biti manji od makova zrna, vec u smislu da ce ih drugi, u toj stisci i tjeskobi, ponižavati i gaziti. S druge strane, bice onih koji ce tada, pri toj žezi i vrucini, piti hladnu, pitku i cistu vodu jer ce djeca, sa posudama u kojima ce biti pica iz džennetskih rijeka, dolaziti svojim roditeljima da ih napoje.

Jedan od pripadnika prijašnjih generacija je viden na snu kao da je na Kijametskom danu i onako žedan, posmatra kako mala djeca napajaju ljude, pa ih je stao dozivati: "Dajte i meni jedan gutljaj vode!" Jedno od te djece ga je upitalo: "Ima li kod nas i tvoje dijete?" "Nema!" - rekao je on, a ono mu je onda reklo: "U tom

slucaju mi te necemo napojiti".
I ovaj primjer ukazuje na vrijednost braka, a da bi dijete na Kijametskom danu služilo picem, trebaju biti ispunjeni odredeni uslovi, koje smo mi naveli u "Ihjau".

Bice i onih, koji ce iznad glava imati zaklon koji ce ih svojom sjenom štititi od vreline, a to ce im biti zbog milostinje (sadake) podijeljene u ime Allaha...(12)

To ce tako potrajati hiljadu godina, sve dok ne bude puhnuto u rog (nakur), koji smo mi, ukazujuci na neke od kur'anskih tajni, opisali u "Ihjau". Od siline tog zvuka ustreptace srca i uznemiriti se pogledi. Pokrenuce se i vjernici i nevjernici, misleci da je to

nešto, što ce još više povecati patnje Kijametskog dana. Najednom ce se pojaviti Arš (prijesto Svemilosnog) kojeg ce nositi, osam nosaca. Dužina stopala jednog od tih nosaca odgovara dužini hoda od dvadeset hiljada godina. Njih ce poput oblaka , pratiti skupine meleka koji ce slaviti Allaha (tespih Ga ciniti), takvim glasovima, da to ljudski um nece moci podnijeti sve dok se prijesto Svemilosnog ne postavi na odgovarajucu lokaciju pomenute bijele zemlje, koju je Allah stvorio posebno za tu svrhu. Glave ce se pogeti i ustuknuti, a podanici prestraviti. Strah od nepodnošljive Allahove kazne obuzece i vjerovjesnike, ucenjake i šehide. Dok budu u takvom stanju, obasjace ih svjetlo koje ce nadjacati svetlost sunca koje ih je do tada pržilo. Medu stvorenjima ce se nastaviti komešanje, koje ce potrajati narednih hiljadu godina, a da ih pritom Uzvišeni Allah nece osloviti ni jednom rijecju.

Tada ce ljudi otici do Adema, a.s. i reci mu: "O Ademe, o oce covjecanstva, teško nam je podnositi ovu tegobu." Usljed nepodnošljive žestine takve situacije, nevjernik ce govoriti: "Smiluj se, Gospodaru i oslobodi me ovoga, makar me poslao u džehennem!" Zatim ce mu reci: "O Ademe, ti si onaj kojeg je Allah rukama (Svoje moci) stvorio, koji je naredio Svojim

melecima da ti sedždu ucine i koji je u tebe udahnuo Svoga duha. Zauzmi se za nas kod tvoga Gospodara da pocne sudenje i da On, po svome htijenju, odredi gdje ce se s kim i kako ce se s kim postupiti." Adem, a.s., ce im odgovoriti: "Ja nisam poslušao Allaha kada mi je zabranio da se približim stablu, pa me je u ovoj situaciji stid da Mu se obracam, vec vi idite do Muha (a.s.), jer je on prvi (Božiji) poslanik".
Oni ce se medusobno dogovarati hiljadu godina, zatim ce otici

Nuhu, a.s. i reci mu: "Ti si prvi (Božiji) poslanik...." i reci ce mu isto što i Ademu, a.s., te tražiti od njegada se zauzme kod Allaha, na što ce on reci: "Ja sam jednom ucio dovu i njome potopio stanovnike zemlje, tako da me je u ovoj situaciji stid da se obracam Allahu (dž.š.), vec vi idite do Ibrahima (a.s.), koji je prijatelj Svemilosnom, a koji vas je otprije nazvao muslimanima, možda ce se on zauzeti za vas".

Oni ce se medusobno dogovarati hiljadu godina, zatim ce mu otici i reci: "O Ibrahime, ti si onaj koga je Allah uzeo za prijatelja (halila), zauzmi se za nas kod Uzvišenog Allaha".

On ce im reci: "Ja sam u Islamu tri puta zaobišao istinu, cime sam osporio vjeru Uzvišenog Allaha, tako da me je stid u ovoj situaciji da se obracam Allahu i da se kod Njega zauzimam, vec vi idite do Musaa, a.s., njega je Allah uzeo za bliskog prijatelja (nedžijja), možda ce se on zauzeti za vas".

Oni ce se medusobno dogovarati hiljadu godina, situacija ce biti sve teža, stiska sve veca, pa ce otici Musau, a.s. i reci mu: "O Imranov sine, tebe je Allah uzeo za bliskog prijatelja i sagovornika (kelima) i objavio ti Tevrat, zauzmi se kod svoga Gospodara da pocne sudenje. Jer, dugo je vrijeme od kada cekamo, u ovoj gužvi od kad se tiskamo, jedni drugima na noge stajemo, vjerni i nevjerni svi u glas zborimo".
Musa, a.s., ce im reci: "Ja sam molio Allaha da faraonov narod kazni gladnim godinama i ucini ih poucnim primjerom za druge, pa se u ovoj situaciji stidim izaci pred Uzvišenog Allaha i da se kod Njega zauzimam, pogotovo što je prilikom mog munadžata (razgovora) sa Njim bilo stvari kojima se aludira na propast, mada je Njegova milost velika i mada je On Gospodar koji mnogo prašta, vec vi idite do Isaa, a.s.! Medu poslanicima, njegovo cvrsto uvjerenje je najispravnije, njegova spoznaja Uzvišenog Allaha najviša, njegov asketizam najstrožiji, njegova mudrost najrjecitija.....Možda ce se on zauzeti za vas".

Oni ce se medusobno dogovarati hiljadu godina. Situacija ce se svo vrijeme, sve više i više

pogoršavati. Zatim ce otici do Isaa, a.s. i reci mu: "Ti si Allahov duh (ruh) i Njegova Rijec, ti si onaj koga je Allah nazvao videnim (vedžih) i na ovom i na onom svijetu, zauzmi se za nas kod svog Gospodara da pocne sudenje".
On ce im reci: "Ja i moja majka smo uzeti za bogove pored Allaha,

pa kako da se zauzimam kod onoga, pored kojeg sam obožavan i cijim sam sinom nazvan, a On mojim ocem? Nego, recite vi meni: Kad bi neko od vas imao zapecacenu kesu sa novcem, bi li mogao uzeti taj novac iz kese, a da prethodno ne otvori pecat?" "Ne bi" - odgovorice oni, a on ce im reci: "Odite do najodabranijeg poslanika i pecata vjerovjesništva Muhammeda, s.a.v.s., jer je on svoju dovu štedio, da bi se zauzimao za svoj urnmet (na Kijametskom danu). Njegov narod mu se cesto suprostavljao i mnogo puta ga rastužio, njegov ocnjak su mu slomili i u nanošenju mu uvreda svaku mjeru prevršili, a on je bio najponosniji i najugledniji medu njima i na sve to im je rekao isto što i Es-Siddik (Jusuf, a.s.): "Ja vas danas necu koriti, Allah ce vam oprostiti, od milostivih On je najmilostiviji"(Kur'an 12;92).

Zatim ce nastaviti da nabraja i druge Sallallahu alejhi ve sellemove odlike, što ce oni s pažnjom slušati i na kraju silno poželjeti da odu do njega.

Kada dodu do Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., minbera reci ce mu: "Ti si Allahov voljeni, a voljeni je najbolji posrednik. Zauzmi se za nas kod Uzvišenog Allaha! Mi samo išli kod Adema (a.s.), on nas je proslijedio do Nuha (a.s.), Nuh (a.s.) nas je proslijedio do Ibrahima (a.s.), Ibrahim (a.s.) nas je proslijedio do Musaa (a.s.), Musa (a.s.) nas je proslijedio do Isaa (a.s.), a Isa (a.s.) nas je proslijedio do tebe. Poslije tebe mi nemamo kome ici i zato ne pokušavaj da to izbjegneš!"

Sallallahu alejhi ve sellem ce im reci: "Ja sam za to! Ja sam za to! Dok to Allah ne dozvoli i onome kome htjedne i sa kim bude zadovoljan".
Zatim ce, s.a.v.s., otici do šatora Velicanstva, tražice dozvolu i bice mu dozvoljeno, pa ce pred Prijestoljem pasti na sedždu i tako ostati onoliko koliko to Uzvišeni Allah htjedne, hvaleci pritom Uzvišenog Allaha tako, kako Ga do tada niko nije hvalio.
Jedan od arifina je rekao: "Te hvale su, iste one hvale, kojima je Uzvišeni Allah hvalio Sebe na dan kada je završio stvaranje".
Prijesto (Arš) ce se pokrenuti, iz poštovanja prema njemu (s.a.v.s.), a prethodno ce stici list (sahifa), o cemu smo ranije pisali u "Ihjau".

Za sve to vrijeme, ljudima ce na tom mjestu biti izuzetno teško, njihovo stanje ce biti ocajno, nevolje koje budu preživljavali smjenjivace se jedna za drugom, a svakome ce o vratu visiti ono u vezi sa cim je na ovome svijetu griješio. Tako onaj ko je bio dužan dati zekat na kamile, a ne bude ga dao, na ledima ce nositi kao brdo veliku kamilu koja ce rikati; onaj ko ne bude davao zekat na

goveda, na ledima ce nositi kao brdo velikog bika koji ce mukati; onaj ko ne bude davao zekat na ovce, na ledima ce nositi ka brdo velikog brava koji ce blejati. Pomenuta rika, mukanje i blejanje bice gromoglasni.

Onaj, ko ne bude davao zekat na usjeve, na ledima ce imati izuzetno težak tovar datog usjeva (pšenice ili jecma) s kojim je škrtario na ovome svijetu, pa ce usljed toga kukati i jadikovati. Onaj, ko ne bude davao zekat na novcana sredstva, na sebi ce nositi ogromnu zmiju otrovnicu koja ce mu se omotati oko vrata, a rep mu staviti u nozdrvu i biti mu teška k'o zemlja. Svi ce pitati: "Šta je ovo?! - a meleci ce odgovarati: "To je ono sa cim ste škrtarili na dunjaluku, žudeci i hlepeci za tim", na što ukazuju rijeci Uzvišenog: "Na Sudnjem danu bice im o vratu obješeno, ono, cime su škrtarili"(Kur'an 3; 180).

Što se tice onih, koji su se bavili prostitucijom, kod jednih ce spolni organi biti neumjereno veliki, iz njih ce

curiti gnoj i jako ce zaudarati, te ce uznemiravati sve oko sebe, a drugi ce biti razapeti na potpaljenoj vatri.

Oni, koji budu lasci, imace isplažene jezike koji ce im padati na grudi.

Oni, koji budu trošili (jeli) kamatu, imace kao brda velike stomake.

Ukratko, svako onaj, ko bude imao neki grijeh, taj grijeh ce se na njemu pokazati, a Allah najbolje zna.

OSMO POGLAVLJE

Uzvišeni Allah ce reci: "O Muhammede, digni glavu! I reci, biceš saslušan! I zauzmi se, bice ti uslišeno!"
Sallallahu alejhi ve sellem ce reci: "Presudi Svojim robovima, Gospodaru. Vec se je oduljilo cekanje i svako je doživio bruku zbog svojih grijeha".

Doci ce glas: "Udovoljeno ti je molbi, o Muhammede".

Zatim ce Uzvišeni Allah narediti da se primakne džennet, pa ce on biti primaknut.

Od njega ce se širiti izuzetno prijatan miris koji ce se moci osjetiti na udaljenosti od petsto godina hoda. To ce osvježiti duše i oživjeti srca, s izuzetkom onih koji su radili ružna djela, jer njima nece biti dato da osjete džennetski miris.
Zatim ce Uzvišeni Allah narediti da se primakne džehennem. On ce uzdrhtati i ustreptati i reci melecima koji su došli po njega: "Je li Allah stvorio neko stvorenje kojim ce me kazniti?" Oni ce reci: "Ne, tako nam Njegove Uzvišenosti, vec nas je poslao po tebe da tobom ocisti one, koji su Mu bili neposlušni. Ti si upravo i stvoren za ovakav dan".

I povešce ga na cetiri stuba. Na sebi ce imati 70.000 povodaca, svaki povodac ce imati 70.000 halki - kad bi se sakupilo svo ovosvjetsko željezo ne bi bilo dovoljno za jedne takve halke - , na svakoj halci ce biti 70.000 zebanija - kad bi nekom od zebanija bilo naredeno da šcepa brda - smrvio bi ih, ili zemlju -pretvorio bi je u prašinu, džehennem ce se silno raspaliti, hucati i varniciti, a od dima, koji se iz njega bude dizao, bice zaklonjen cijeli horizont. Kada stvorenjima bude primaknut na rastojanje od 1.000 godina hoda, otece se iz ruku zebanija i krenuti prema mjestu skupa, plamteci i pucketajuci. Neko ce povikati: "Džehennem se oteo iz ruku zebanija koji su ga vodili i cuvali i oni ne mogu da ga ukrote!"

Svi ce popadati od straha, cak i poslanici. Ibrahim (a.s.), Musa (a.s.) i Isa (a.s.) ce se okaciti o Prijesto (Arš), prvi zaboravivsi na sina kojeg je htio žrtvovati, drugi zaboravivsi na brata Haruna (a.s.), a treci zaboravivsi na majku Merjemu (r.a.). Svi ce govoriti: "Gospodaru, danas Te molim za sebe i za svoju majku i ni za kog više!"

Po drugoj predaji, koju ja smatram ispravnijom, Isa, a.s., ce moliti: "Gospodaru, danas Te molim za sebe i za svoju majku i ni za kog više!"
A Muhammed, s.a.v.s., ce moliti: "Gospodaru, spasi i sacuvaj moj ummet!"

Na mjestu skupa nece biti toga, koga ce njegove noge moci nositi, na što ukazuju rijeci Uzvišenog: "...i vidjeceš sve narode kako na koljenima klece, svaki narod bice pozvan prema svojoj knjizi..."(Kur'an 45;28)

Kada se raspaljena vatra bude približavala, sve ce zahvatiti panika, na što ukazuju rijeci Uzvišenog: "Kad od njih bude udaljena toliko da je mogu vidjeti, cuce kako gnjevna kljuca i od bijesa huci "(Kur'an 25; 12).

Ukazujuci na njenu raspaljenost, na drugom mjestu Uzvišeni veli: "Gotovo da se od bijesa raspadne"(Kur'an 67;8).
Tada ce, po naredenju Uzvišenog Allaha, istupiti Allahov Poslanik, s.a.v.s., uhvatice za džehennemski povodac i džehennemskoj vatri reci: "Odbij i vrati se na svoje mjesto, dok ti ne dodu tvoje skupine!"

Ona ce mu reci: "Oslobodi mi put, jer ja tebi ne smijem ništa!"
Od strane šatora Arša doci ce glas: "Poslušaj ga i pokori mu se!"

Zatim ce džehennemska vatra biti odvedena i smještena sa lijeve strane Arša. Skupom ce se prenijeti govor da je vatra odvedena i njihov strah ce splasnuti. Na to se odnose rijeci Uzvišenog: "A tebe smo, samo, kao milost svjetovima poslali" (Kur'an 21; 107).
Tada ce tu biti postavljen Mizan (vaga) ciji ce jedan tas, od bijelog bisera, biti s desne, a drugi tas, od tame, s lijeve strane Arša.

Potom ce Slavni i Uzvišeni otkriti Svoju potkoljenicu, pa ce ljudi, iz poštovanja prema Njemu, ponizno pasti na sedzdu, izuzev onih, koji su za života bili nevjernici, mnogobošci, ili obožavaoci kipova i svega onoga za što nisu imali dokaz od Gospodara, jer ce se njihove kicme pretvoriti u gvožde, te nece moci pasti na sedždu.
Buharija u "tefsiru" prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: "Uzvišeni Allah ce na Sudnjem danu odkriti Svoju potkoljenicu i svaki vjernik i vjernica ce Mu pasti na sedždu".

Ne bih htio da se upuštam u komentarisanje ovog hadisa, niti da se sporim sa oponentima, kao što se nisam upuštao ni u tumacenje opisa Mizana, smatrajuci pritom da mnogi zastranjuju u njegovom opisivanju i zadovoljavajuci se time da ukazem na to, da Mizan spada u svijet melekuta, s obzirom da su dobra i loša djela akcidencije, a akcidencije se mogu mjeriti i vagati jedino na melekuti mizanu.

I dok ljudi budu na sedždi, Silni i Uzvišeni ce reci glasom koji ce se cuti i iz blizine: "Ja sam Vladar koji nagraduje i kažnjava. Ne može

Mi mimoici nijedno nasilje silnika, jer ako bi Mi mimoišlo, Ja bih onda ispao silnik (žalim)".

Najprije ce biti presudeno domacim životinjama, potom, zajednicki, onima koje su medusobno cinile nekakav konkurentski par, potom divljim životinjama i pticama.

Po završenom sudenju bice im receno: "Budite zemlja !" - pa ce biti pokopane i zaravnjene zemljom. Nevjernik ce tada poželjeti da tako bude postupljeno i s njim, pa ce reci: "Da sam, bogdo, zemlja ostao!"(Kur'an 78;40).

Zatim ce od strane Uzvišenog Allaha stici poziv: "Gdje je dobro cuvana Ploca (Levhi mahfuz)" - koja ce se, uz silno komešanje, pojaviti. Allah (dž.š.) ce joj reci: "Gdje su: Tevrat, Zebur, Indžil i Kur'an, koje sam u tebe upisao?" Reci ce: "Gospodaru, iz mene ih je prenio povjerljivi Džibril".
Pojavice se Džibril (a.s.), sav strepeci i tresuci se od straha.

Uzvišeni Allah ce mu reci: "Ova ploca tvrdi da si ti iz nje prenio Moj govor i Moju objavu".
On ce reci: "Jesam, Gospodaru". Bice upitan: "A šta si s time uradio?"

Odgovarice: "Tevrat sam dostavio Musau (a.s.), Zebur Davudu (a.s.), Indžil Isau (a.s.), a Kur'an Muhammedu, s.a.v.s.; svakom poslaniku sam dostavio poslatu mu poslanicu, a stranice (sahife) onima, kojima su slate."

Tada ce biti pozvan Nuh (a.s.), koji ce doci sav strepeci i drhcuci od straha, pa ce mu Uzvišeni reci: "Džibril tvrdi da si ti jedan od poslanika".
Nuh, a.s., ce reci: "Istinu je rekao".

Bice upitan: "Šta si ti radio u svom narodu"
Odgovorice: "Pozivao sam ih i nocu i danju, ali ih je pozivanje moje još više udaljilo" (Kur'an 71; 5-6).
Bice pozvan i njegov narod, pa ce oni doci. Bice im receno: "Nuh (a.s.) tvrdi da vam je dostavio poslanicu."
Oni ce reci: "Laže, Gospodaru, ništa nam nije dostavio!"
Uzvišeni AIlah ce reci: "Imaš li ti neki dokaz protiv njih, o Nuh?"
On ce reci: "Da! Moj dokaz protiv njih je Muhammed, s.a.v.s., i njegov ummet!"

Oni ce reci: "Kako to, kad smo mi živjeli prije njih i kad su oni posljednji narod (ummet)?"

Doci ce Vjerovjesnik, s.a.v.s., pa ce mu Uzvišeni Allah reci: "Muhammede, Nuh te uzima za svjedoka da je on dostavio poslanicu (tj. da je obavio poslanicku misiju)."

**On ce reci: "Jeste!" Zatim ce, Sallallahu alejhi ve sellem, prouciti suru "Nuh" od pocetka do kraja.
Uzvišeni Allah ce reci: "Na vama ce se ispuniti Moja rijec i ranija odredba da ce nevjernici biti kažnjeni "(Kur'an 39;71).
Tada ce biti naredeno da svi nevjernici Nuhovog, a.s., naroda odjednom, bez ikakvog daljeg polaganja racuna, ili bilo cega drugog, budu odvedeni u (džehennemsku) vatru.**

Zatim ce biti pozvan narod Ad, pa ce i s njima biti postupljeno kao i sa Nuhovim (a.s.) narodom. Protiv njih ce svjedociti njihovi savremenici koji su vjerovali i dobra djela cinili, a takode i Vjerovjesnik, s.a.v.s., koji ce prouciti: "I Ad je smatrao lažnim poslanike." Kad im je brat njihov Hud rekao: - Kako to da se AIlaha ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte AIlaha i budite mi poslušni! Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene ce Gospodar svjetova nagraditi. Zašto na svakoj uzvišici palate zidate, druge ismijavajuci i podižete utvrde kao da cete vjecno živjeti, a kad kažnjavate, kažnjavate kao silnici? Bojte se Allaha i meni budite poslušni! Bojte se Onoga, koji vam daruje ono što znate: daruje vam stoku i sinove i bašce i izvore. Ja se doista za vas bojim na Velikom danu patnje, - rekoše oni: - Nama je svejedno, savjetovao ti, ili ne bio savjetnik, ovako su i narodi davnašnji vjerovali i mi necemo biti muceni, - oni su nastavili da ga u laž utjeruju, pa smo ih Mi uništili. To je pouka, ali vecina ovih nece da vjeruje, a Gospodar tvoj je zaista Silan i Milostiv"(Kur'an 26; 123-140).

Na kraju ce biti naredeno da sve, odjednom, odvedu u džehennem. Zatim ce biti pozvan Salih (a.s.) i njegov narod Semud, pa ce oni doci i kada budu poricali, protiv njih ce se svjedociti, a Vjerovjesnik, s.a.v.s., ce prouciti:

**" Semud je smatrao lažnim poslanike. Kad im brat njihov Salih rece:
- Kako to da se Allaha ne bojite? Ja sam vam, sigurno, poslanik pouzdani, zato se bojte Allaha i budite mi poslušni! Za ovo od vas ne tražim nikakve nagrade, mene ce Gospodar svjetova nagraditi.**

Zar mislite da cete ovdje biti ostavljeni bezbjedni, u vrtovima i medu izvorima, u usjevima i medu palmama sa plodovima zrelim? Vi u brdima vrlo spretno kuce klešete, zato se bojte Allaha i budite mi poslušni! I ne slušajte naredbe onih koji u zlu pretjeruju, koji na Zemlji ne zavode red vec nered uspostavljaju, -rekoše oni: - Ti si samo opcinjen; ti si covjek, kao i mi; zato nam donesi jedno cudo, ako je istina to što govoriš!

-Evo to je kamila, - rece on, - u odredeni dan ona ce piti, a u poznati dan vi. I ne cinite joj nikakvo zlo, da vas ne bi stigla patnja na Velikom danu!
- Ali, oni je zaklaše i potom se pokajaše. I stiže ih kazna. To je pouka, ali vecina ovih nece da vjeruje, a Gospodar tvoj je zaista Silan i Milostiv'(Kur'an 26; 141-159).

Zatim ce, jedan po jedan, biti pozivani i ostali narodi i njihovi poslanici, kako oni koje Kur'an poimenice pominje, tako i oni na koje samo ukazuje i aludira, kao npr.: "...i mnogim narodima izmedu njih"(Kur'an 25;38). Ili: " I poslanike smo, jedne za drugima, slali. Kad god bi jednom narodu došao njegov poslanik, u laž bi ga utjerivali..." (Kur'an 23;44) Zatim:

"Zar do vas nije doprla vijest o onima prije vas, o narodu Nuhovu i o Adu i o Semudu i o onima poslije njih? - Samo ih Allah zna! - Poslanici njihovi su im dokaze donosili, ali oni su ruke svoje na usta stavljali i govorili: - Mi ne vjerujemo u ono što se po vama šalje i mi veoma sumnjamo u ono cemu nas pozivate!"(Kur' an 14;9)

Navedenim se ukazuje na mnoge minule narode koji nisu poštivali Allahove, dž.š., propise, kao što su: Jarih, Marih, Ruha, Esra i drugi.
Potom ce biti pozvani stanovnici Ressa, narod Tubba, Ibrahimov (a.s.) narod...
Kod svih njih nece biti potrebe za vaganjem djela, niti svodenjem racuna. Oni ce biti zaklonjeni od svoga Gospodara, a razgovor sa njima bice obavljan posredno, preko terdžumana, jer ce to tako htjeti Uzvišeni Gospodar, a onaj, ko Ga bude vidio i sa njim izravno govorio, taj nece biti kažnjavan.

Zatim ce biti pozvan Musa (a.s.), sin Imranov, koji ce drhtati kao list na vjetru, koljena ce mu se tresti, a lice požutjeti.
Bice mu receno: "O Imranov sine, Džibril tvrdi da ti je dostavio Tevrat."
"Jeste, Gospodaru!" - reci ce on.

Bice mu receno: "Popni se na svoj minber i prouci ono što ti je objavljeno od tvog Gospodara!"
On ce se popeti na minber i poceti da cita, a svi prisutni ce slušati.

Tevrat ce, u svoj svojoj ljepoti, biti tako svjež i socan, kao u vrijeme kada je objavljivan, tako da ce se onima, koji su ucili i citali Tevrat, uciniti da sve to prvi put cuju.
Zatim ce biti pozvan Davud, a.s., koji ce drhtati kao list na vjetru, koljena ce mu se tresti, a lice požutjeti. Bice mu receno: "Džibril tvrdi da ti je dostavio Zebur".
"Jeste, Gospodaru!" - reci ce on. Bice mu receno: "Popni se na svoj minber i prouci ono što ti je objavljeno!"
On ce se popeti i poceti da uci, a imace od svih ljudi najljepši glas.
U sahih predaji se navodi da ce džennetlije pjevati njegove himne.

Dok bude ucio Zebur, njegov glas ce cuti "maktul" (njegov poginuli drug), koji ce biti pored tabuta, pa ce se probiti kroz skupine i safove, doci do Davuda, a.s., objesiti se o njega i upitati ga: "Jesi li u Zeburu našao savjet da mi poželiš zlo?" Time ce ga zastidjeti i on ce zašutjeti, te nece moci dalje da recituje. Prisutni ce se iznenaditi i zacuditi takvim postupkom Davudovog, a.s., druga, koji ce ga povesti pred Uzvišenog Allaha i reci: "Gospodaru, pomozi mi da kod njega ostvarim svoje pravo. On mi je želio propast i bodrio me da krenem u borbu, te sam ubijen, a on je potom oženio moju ženu, mada je u to vrijeme imao 99 žena".

Uzvišeni ce se obratiti Davudu, a.s., i pitati ga: "Je li istina ono što on govori?"
Od stida pogete glave, Davud, a.s., ce reci: "Jeste, Gospodaru, tako je to bilo".

Uzvišeni Allah ce tada reci njegovom drugu: "To cu ti nadoknaditi sa toliko dvoraca, hurija i posluge." Vidjevši sve to što mu se obecava, on ce reci: "Zadovoljan sam takvom nadoknadom".

A Davudu, a.s., ce Uzvišeni reci: "Idi, vec sam ti oprostio!"
Tako On, Slavljeni i Uzvišeni, iz Svoje plemenitosti i darežljivosti prašta kome hoce i daje obilnu nagradu kome hoce. Zatim ce reci Davudu, a.s.: "Vrati se na svoj minber i izrecituj Zebur do kraja!" - što ce on, potom i uciniti.
Zatim ce Izraelicanima (Benu Israilu) biti naredeno da se podijele u dvije grupe; u jednu da se sakupe vjernici, a u drugu nevjernici.

Zatim ce biti pozvan Isa, a.s., a kada dode, bice upitan: "Jesi li ti govorio ljudima: - Prihvatite mene i majku moju za dva božanstva, pored Allaha "(Kur'an 5;116)

Isa, a. s., ce najprije spomenuti Uzvišenog Allaha, nadugo Ga hvaleci i slaveci, a zatim ce poceti da govori o sebi, ne pridajuci pritom sebi nikakav poseban znacaj, niti vrijednost. Uz to ce reci: "Slava Tebi! Meni nije prilicilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to rekao, Ti to vec znaš; Ti znaš šta je u mojoj duši, a ja ne znam šta je u Tvojoj duši; Ti si, uistinu, onaj, koji sve što je skriveno, zna"(Kur'an 5;116)

Uzvišeni Allah ce se nasmijati (onako kako Njemu dolikuje) i reci: "Ovo je Dan u kome ce iskrenim od koristi iskrenost njihova biti (Kur'an 5; 119).

Istinu si rekao, o Isa. Vrati se na svoj minber i prouci (izrecituj) Indžil koji ti je Džibril dostavio!"
On ce se popeti na minber i poceti da ga recituje. To recitovanje ce biti tako lijepo, precizno i socno - u tome mu nece biti premca - da ce oni koji su ucili i citali Indžil imati osjecaj da sve to prvi put cuju.

Kršcani ce tada vec biti podijeljeni u dvije grupe; u jednoj vjernici, a u drugoj nevjernici.
Zatim ce biti pozvan Muhammed, neka je Allahov blagoslov i mir na njega i sve druge pejgambere, pa ce mu biti receno: "Muhammede, Džibril tvrdi da ti je dostavio poslanstvo".

"Jeste, Gospodaru!" - reci ce on.

Bice mu receno: "Vrati se na svoj minber i prouci (izrecituj) ono što ti je objavljeno!"
On ce se, s.a.v.s., popeti na minber i poceti da uci Kur'an. Njegovo ucenje ce biti tako elegantno, precizno, lijepo i socno da ce oni koji su Kur'an ucili i citali imati osjecaj da to prvi put cuju. Od tog njegovog ucenja na licima bogobojaznih ce se pojaviti radost i vedrina, a na licima zlocinaca (nevjernika) smrknutost i strah, kako kaže Uzvišeni: "Na nekim licima toga Dana bice prašina, tama ce ih prekrivat?'(Kur'an 80;41).
Na naprijed navedeno odnose se rijeci Uzvišenog: "/ sigurno cemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitacemo, doista i poslanike"(Kur'an 6;7) - rijeci koje se, s druge strane, dovode u

vezu sa rijecima Uzvišenog: "Na Dan kada Allah sakupi poslanike i upita: - Da li su vam se odazvali? - oni ce reci: - Mi ne znamo, jer Ti si onaj koji sve što je skriveno zna" (Kur'an 5;109).

Mi smo u "Ihjau" govorili o tome, da i medu poslanicima ima bolji od boljeg. Isa, a.s., je u tom smislu jedan od najodlicnijih, obzirom da je on Allahova Rijec i Njegov Duh.

EI-Esmaiju su rekli: "Tvrdi se da si ti najbolji hafiz Kur'ana".
On je na to rekao: "Na Dan kada Kur'an budem slušao od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. cinice mi se da ga cujem prvi put."
Kada bude završeno ucenje (recitiranje) Božijih knjiga, od strane šatora Velicanstva doci ce poziv: "A vi, o griješnici, danas se odvojite!"(Kur'an 36;59)

Skup na kojem su do tada bili meleci, džini i ljudi, cineci tako jednu cjelinu, ponovo ce se uskomešati i njima ce zavladati strah. Zatim ce stici poziv: "O Ademe, pripremi od svojih potomaka skupinu koja ce biti poslata u džehennem!"
On ce upitati: "Koliko, Gospodaru?"
Bice mu odgovoreno: "Od svake hiljade, po devet stotina devedeset devet u džehennem, a po jedan u džennet".

Na jednu stranu ce se izdvojiti skupina koju ce sacinjavati nevjernici, nemamici i griješnici, a u drugu stranu ce se izdvojiti jedna sasvim mala grupa, grupa Uzvišenog Gospodara, kao što rece (Ebu Bekr) Es-Siddik, r.a.,: "Mi smo jedna od grupa (Uzvišenog) Gospodara. "Zatim ce prva (nevjernicka) grupa biti pridružena šejtanima. Iz te grupe bice onih cija djela ce biti mjerena na Mizanu, pa ce se ispostaviti da imaju više loših nego dobrih djela. Naime, ko god bude imao dobrih djela, njegova djela ce biti mjerena na Mizanu. Kada navedena skupina uvidi da joj neminovno prijeti propast, reci ce: "Adem (a.s.) nam je ucinio nepravdu i omogucio zebanijama da nas šcepaju za percine". Tada ce Uzvišeni Allah reci: "Danas nikome nece biti ucinjena nepravda! Allah ce, zaista, brzo svesti racune "(Kur'an 40; 17).

Zatim ce im pokazati veliku knjigu koja ce svojom velicinom prekriti prostor od istoka do zapada i u kojoj ce biti upisana sva djela stvorenja, tako da nece biti nijednog djela, ni malog ni velikog, a da u nju nije upisano. "/ naci ce upisano ono što su radili. Gospodar tvoj nikome nece nepravdu uciniti ?"(Kur'an 18;49).

Naime, Uzvišenom Allahu se djela Njegovih stvorenja predocavaju svaki dan, pa On casnim i cestitim (melecima) pisarima nareduje da ih upisuju u tu veliku knjigu. Na to ukazuju rijeci Uzvišenog: "Ova Knjiga Naša o vama ce samo istinu reci, jer smo zapisali sve što ste radili "(Kur'an 45;29).

Tada ce , jednog po jednog, pozivati i svakom zasebno racun svoditi.

Najednom ce se kao svjedoci javiti i pojedini dijelovi tijela, kao što su noge, ruke i dr., kako kaže Uzvišeni: "Na Dan kada protiv njih budu svjedocili jezici njihovi i ruke njihove i noge njihove za ono što su radili?'(Kur'an 24;24).
U jednom od habera se navodi da ce jedan iz pomenute grupe doci pred Uzvišenog Allaha, pa ce mu On reci: "O zlikovce, bio si nevjeran i neposlušan!" On ce odgovoriti: "Nisam!" Bice mu receno: "Postoje dokazi protiv tebe." Doci ce meleci koji su ga pratili i bilježili sve ono što je on radio, te ce posvjedociti protiv njega. On ce reci: "Oni protiv mene iznose laži".

Tada ce protiv njega poceti da svjedoce pojedini njegovi organi. Na kraju ce biti naredeno da bude odveden u džehennem. On ce poceti da grdi svoje pojedine organe koji su svedocili protiv njega, a oni ce mu reci: "Mi tu nismo imali drugog izbora. Allah, koji svakoj stvari daje govornu moc, ucinio je da progovorimo" (Kur'an 41;21).

Zatim ce, kada im bude svima presudeno, biti predani cuvarima džehennema. Nastace veliki užas i dici se vreva, vriska i plac. Kada ostanu vjernici monoteisti (koji su vjerovali Jednog Jedinog Boga), okružice ih meleci i reci im: "Evo, ovo je vaš dan, vama obecan! "(Kur'an 21; 103).
Najveci užas bice u sljedeca cetiri slucaja: (1) Kada bude puhnuto u rog, (2) kada se džehennem otme kontroli svojih cuvara, (3) kada dode do izvodenja Ademove (a.s.) džehennemske skupine i (4) kada isti budu predati džehennemskim cuvarima.

Kada na mjestu skupa ne ostane niko drugi do vjernici, muslimani, dobrocinitelji, spoznavaoci, iskreni, šehidi, dobri, poslanici i kada medu njima ne bude onih koji su sumnjali, niti dvolicnjaka, niti krivovjemika, Uzvišeni Allah ce ih upitati:
"Ko je vaš Gospodar?" "Allah!" - reci ce oni.

"A prepoznajete li vi Njega?" - upitace ih, a oni ce reci: "Da!"

Tada ce im se sa desne strane Arša pojaviti melek koji ce biti tako velik.da, kada bi se sastavilo sedam mora i stavilo na zglob njegovog kažiprsta, ta mora bi bila neprimjetna. On ce im reci: "Ja sam vaš Gospodar!" Oni ce odgovoriti: "AIlah nas sacuvao od tebe!"
Tada ce im se sa lijeve strane Prijestolja pojaviti melek koji ce biti tako velik, da, kada bi se sastavilo cetrnaest mora i stavilo na zglob njegovog kažiprsta, ta mora bi bila neprimjetna, koji ce im po naredenju Uzvišenog Allaha, reci: "Ja sam vaš Gospodar!" Oni ce i od njega tražiti utocište i spas kod Allaha.

Zatim ce im se, Slavni i Uzvišeni, smijuci se, pojaviti u liku u kojem Ga prepoznaju, pa ce mu pasti na sedždu, a On ce im reci: "Dobro došli!"
Zatim ce se, Slavni i Uzvišeni, uputiti ka džennetu, a oni ce ga slijediti, prelazeci za Njim preko Sirat-cuprije.

Pritom ce biti u grupama: najprije poslanici, zatim iskreni (siddikun), zatim dobrocinitelji (muhsinun), zatim šehidi, zatim dobri (salihun), zatim spoznavaoci, zatim ostali muslimani, od kojih ce neki posrtati, neki ce biti zadržani na Earafu, neki od njih ce biti neupotpunjenog imana. Neki od njih ce preko Sirat-cuprije preci za sto godina, neki za hiljadu....! pored svega toga, vatra nece pržiti nikoga, ko ocigledno i pravilno bude vidio svoga Gospodara.

O zasebnim stupnjevima vjernika, muslimana i dobrocinitelja (muhsinun) govorili smo u našem djelu "Risaletu-l-istidradž." ("Poslanica o lažnom osjecaju postignutih stupnjeva/deredža/").

Putujuci tako u grupama i zadržavajuci se u putu, mnogi od njih ce ogladnjeti i ožednjeti, neki ce imati osjecaj da ce im srce puci, nekima ce se iz usta dizati para, te ce iz pehara, kojih je koliko zvijezda na nebu, piti kevser vodu iz Havda (Poslanikovog, s.a.v.s., bazena) cija dužina je koliko od Jerusalema do Sane (u Jemenu), a širina koliko od Adena do Medine.
Sallallahu alejhi ve sellemove rijeci: "Moj minber je na mome Havdu" treba shvatiti da je on, u mjernom pogledu, na jednom od

njegovih rubova.
Oni koji budu tjerani i odbijani od Havda su oni koji ce, zbog svojih nedolicnih postupaka i grijeha, biti zadržavani na Sirat-cupriji.

Jer, koliko je onih koji uzimaju abdest, a koji ga ne uzimaju na lijep i propisan nacin, koji ne vode racuna o vodi kojom ga uzimaju! Koliko je samo onih koji obavljaju namaz, ne vodeci pritom racuna o tome, da u njega unesu skrušenost i poniznost, ili onih koji se vrte u namazu i na najmanji ubod insekta.

Kada bi onima koji su spoznali božansku Uzvišenost sjekli i ruke i noge to ih uopšte ne bi omelo, obzirom da su im misli i osjecaji obuzeti Njegovom Uzvišenošcu i obzirom da znaju cijeniti Onoga pred koga su stali.

Ima takvih ljudi koji se u društvu nekog od (zemaljskih) vladara ne bi pomakli ni na ujed akrepa, vec bi to, iz obzira prema doticnom vladaru, otrpjeli. Kad covjek može da ima takvo stanje prema stvorenju poput njega, koje samo po sebi niti koristi niti šteti, kakvo tek može da ima stanje onaj koji stoji pred Allahom, Uzvišenim, Vladarom, Velicanstvenim, Silnim?

Prenosi se da je neki vladar svome pisaru bacio pero, pa mu se ono zabolo u nogu, a on se zbog toga, iz obzira prema vladaru, nije ni pomakao. A da ga je u namazu ujeo mrav, sigurno bi se pocešao. Eto, to je nipodaštavanje Allahove dž.š. Uzvišenosti.

Onaj ko je na ovaj nacin nemaran, nece lahko preci preko Sirat-cuprije. Navedenim primjerima želimo samo da ukažemo na taj problem, bez namjere i potrebe da zaredom nabrajamo sve manjkavosti do kojih dolazi u vršenju pojedinih ibadeta i obreda.

Prenosi se da ce onaj koji je spoznao Allaha, dž.š., a koji je nekome nanio zulum, doci pred Uzvišenog Allaha zajedno sa onim kome je nanio zulum (mazlumom), pa ce Uzvišeni Alah reci mazlumu: "Pogledaj iznad sebe!" Kad ono - velicanstveni dvorac od cije ljepote staju oci, pa ce reci: "Šta je s ovim, Gospodaru? "Uzvišeni ce reci: "On je na prodaju, pa kupi ga od Mene!" Reci ce: "Nemam ga za što kupiti." Uzvišeni ce reci: "Oprosti svome bratu zulum koji ti je nanio, pa ceš dobiti dvorac!" On ce reci: "Gospodaru, vec sam mu oprostio".

Eto tako Uzvišeni Allah postupa sa evvabinima koji su zulum pocinili, na što ukazuju rijeci Uzvišenog: "On je prema evvabinima oprostiv." Evvab je osoba koja se pokajala za grijehe i koja ih više nikada nije cinila. Stoga je Davud (a.s.), kao i drugi poslanici, nazvan evvabom. Ranije smo spomenuli njegov slucaj sa njegovim ubijenim drugom.

U jednoj od sahih predaja se navodi da ce se (na Kijametskom danu) najprije suditi za prolivenu krv, a da ce nagrade najprije biti date onima koji su ostali bez vida. Tako se prenosi da ce na Kijametskom danu biti pozvani slijepci i da ce im biti receno: "Vi najviše zaslužujete da Nas danas vidite".

Uzvišeni Allah ce ih se zastidjeti i reci im: "Idite na desnu stranu !"13 Tu ce se svrstati pod zastavu koju ce nositi Šuajb, a.s. i koji ce ispred njih i u pratnji meleka, u povorci slicnoj ženidbenoj, brzinom munje preci Sirat-cupriju. Odlike onih koji ce biti u toj povorci su strpljivost i blagost, kao što je Ibn Abbas (r.a.) i njemu slicni pripadnici ovog ummeta.

Zatim ce biti pozvani oni koji su u životu imali belaja, narocito oni koji su doživljavali džezbu,14 pa ce ih Allah pozdraviti lijepim pozdravom i narediti da idu na desnu stranu, gdje ce se svrstati pod zelenu zastavu koja ce biti u ruci Ejjuba, a.s. Odlike onih koji ce biti u toj povorci su: strpljivost, blagost i znanje, kao što je Akil ibn Ebi Talib i njemu slicni pripadnici ovog ummeta.

Zatim ce biti pozvana cedna i neporocna omladina. Allah ce im iskazati dobrodošlicu i narediti da idu na desnu stranu. Bice svrstani pod zelenu zastavu koja ce biti u ruci Jusufa, a.s. Odlike onih koji ce biti u toj povorci su: strpljivost, blagost i znanje, kao što je Rašid ibn Sulejman i njemu slicni pripadnici ovog ummeta.

Zatim ce biti pozvani oni koji su se voljeli u ime Allaha. Allah ce im iskazati dobrodošlicu i narediti da idu na desnu stranu. Svojstva onih koji se vole u ime Allaha su: strpljivost, blagost i znanje. One koji su se zadovoljili sa ovim svijetom (dunjalukom), oni ne mrze, niti žele zlo, kao što je bio Ali ibn Ebi Talib i njemu slicni pripadnici ovog ummeta.

Zatim ce biti pozvani oni koji su plakali i suze lili u ime Allaha. Kada dodu, njihove suze ce se mjeriti (vagati) sa krvlju šehida i mastilom ucenjaka, pa ce pretegnuti suze i bice im naredeno da idu na desnu stranu, gdje ce im biti postavljena višebojna zastava, obzirom da su plakali zbog razlicitih razloga: neki iz straha, neki iz

želje i nade, neki usljed kajanja, a ta zastava ce biti u ruci Nuha, a.s. Tada ce istupiti ucenjaci s namjerom da budu ispred pomenutih, pa ce reci: "Oni su plakali na osnovu našeg znanja!" Na to ce doci poziv: "Pošalji
ih meni, o Nuh!" - pa ce oni stati.

Zatim ce se mjeriti mastilo ucenjaka i krv šehida, pa ce pretegnuti krv šehida, kojima ce biti naredeno da idu na desnu stranu i stanu pod sivu zastavu koju ce u svojoj ruci držati Jahja, a.s., i biti njihov predvodnik.
Tada ce istupiti ucenjaci s namjeran da budu ispred šehida, pa ce reci: "Oni su se borili na osnovu našeg znanja i mi bi trebali imati prednost nad njima!"

Uzvišeni Allah ce im se na to nasmiješiti i reci: "Vi ste kod Mene poput Mojih vjerovjesnika. Zagovarajte za koga hocete!"
Tada ce oni poceti da zagovaraju za svoje susjede, bracu...Svaki od njih zadužice po jednog meleka koji ce obavještavati one koji budu tu na skupu, govoreci: "Tom i tom ucenjaku je dozvoljeno da zagovara za onog, ko mu je nekad udovoljio nekoj njegovoj potrebi, ili ga nahranio kada je gladan bio, ili ga napojio kad je žedan bio, pa ako ima neko takav, neka odmah ide kod njega da mu on bude šefaacija (zagovornik)!"
U sahih predaji se navodi da ce zagovor (šefaat) ciniti najprije poslanici, potom vjerovjesnici, potom ucenjaci....
Za njih ce biti odredena bijela zastava koju ce u svojoj ruci nositi Ibrahim, a.s., koji je medu poslanicima najizrazitiji mukašif (onaj koji doživljava otkrovenja).

Zatim ce biti pozvani siromasi, kojima ce Uzvišeni reci: "Dobro došli vi, za koje je dunjaluk bio zatvor!" Potom ce narediti da idu na desnu stranu, gdje ce stati pod žutu zastavu koja ce biti u ruci Isaa, a.s., koji ce im biti predvodnik.

Zatim ce biti pozvani bogataši kojima ce, kada dodu pred Uzvišenog Allaha, njihov imetak biti inventarisan pet stotina godina, a potom ce biti naredeno da budu na desnoj strani, gdje ce stati pod višebojnu zastavu koja ce biti u ruci Sulejmana, a.s., koji ce ih predvoditi na desnu stranu.
U jednom od hadisa se navodi da ce se cetvoricom (poslanika) svjedociti protiv cetiri (kategorije ljudi): Bice pozvani bogataši i oni koji su na ovom svijetu imali udoban život, pa ce biti upitani: "Šta vas je odvratilo od robovanja (ibadeta) Uzvišenom Allahu?" Oni ce reci: "Dao nam je vlast i udoban život, te nas je to na dunjaluku preokupiralo od ispunjavanja obaveza prema Njemu". Ponovo ce biti upitani: "Ko je imao vecu vlast, vi ili Sulejman,

a.s.?"
Oni ce reci: "Sulejman, a.s.!"

Bice im receno: "Njega to nije preokupiralo, niti odvratilo od ispunjavanja obaveza prema Uzvišenom Allahu!"
Zatim ce biti pozvani oni koji su doživljavali raznorazna iskušenja (belaje), pa ce biti upitani: "Šta vas je odvratilo od robovanja (ibadeta) Uzvišenom Allahu?"

Oni ce reci: "Allah nas je na dunjaluku stavljao na iskušenja sa raznim nedostacima, pocastima i bolestima, te nas je to preokupiralo i odvratilo od sjecanja na Njega i ispunjavanja obaveza prema Njemu.
Bice im receno:"Ko je imao teža iskušenja (belaje), vi, ili Ejjub, a.s.?"
Oni ce reci: "Ejjub, a.s.!"

Bice im receno: "To ga nije odvratilo od ispunjavanja obaveza prema Uzvišenom Allahu!"

Zatim ce biti pozvani mladarija i omladina, pa ce biti upitani: "Šta vas je odvratilo od robovanja (ibadeta) Uzvišenom Allaha i od ispunjavanja obaveza prema Njemu?"

Oni ce reci: "Dao nam je ljupkost i ljepotu i to nas je preokupiralo".
Bice upitani: "Ko je bio ljepši, vi, ili prelijepi Jusuf?" Oni ce reci: "Jusuf, a.s., je bio ljepši!"
Bice im receno: "Njega to nije odvratilo od ispunjavanja obaveza prema Uzvešenom Allahu!"

Zatim ce biti pozvani siromasi, kojih ce biti raznih vrsta, pa ce biti upitani: "Šta vas je odvratilo od ispunjavanja obaveza prema Uzvišenom AIlahu?"

Oni ce reci: "Stavio nas je na iskušenja ovisnošcu i neimaštinom, te nas je to preokupiralo i odvratilo od ispunjavanja obaveza prema Njemu".
Bice im receno: "Cije siromaštvo je bilo teže, vaše ili Isaovo?"
Oni ce reci: "Isaovo, a.s., siromaštvo je bilo teže!"

Bice im receno: "Njega to nije odvratilo od ispunjavanja obaveza prema Uzvišenom AIlahu!"
Zato, ako neko bude stavljen na iskušenje nekom od pomenute cetiri vrste iskušenja, neka se sjeti onog poslanika koji je bio stavljen na istu kušnju!

Allahov Poslanik, s.a.v.s., je imao obicaj uciti sljedecu dovu: "Allahumme inni euzu bike min fitnetil gina vel fakr" (O AIlahu, kod Tebe tražim utocište od iskušenja bogatstva i siromaštva).

Prenosi se da je Isa, a.s., jednu (vunenu) haljinku nosio dvadeset godina! I imao je vrc i cešalj, pa je jednog dana vidio nekog covjeka kako pije iz svoje ruke, te je i on bacio svoj vrc, a drugom prilikom je vidio nekog covjeka kako prstima cešlja bradu, pa je bacio i cešalj. I još je rekao: "Moja jahalica (prevozno sredstvo) su moje noge, nastambe su mi pecine, hrana mi je bilje koje iz zemlje nice, pice su mi rijeke koje zemljom teku....Zar je potreban neki veci trud (za egzistenciju) od ovoga, o sinovi Israilovi? Jedite jecmeni hljeb i divlji luk! Dobro se cuvajte pšenicnog hljeba, jer necete moci dovoljno na njemu biti zahvalni!"

Postoji predaja po kojoj ce na Kijametskom danu biti pozvan jedan pobožnjak, koji ce biti upitan: "Kako je bilo tvoje stanje na dunjaluku?"
On ce reci: "Pet stotina godina sam ibadet cinio na jednom ostrvu i u toj mojoj samoci jedini razgovor mi je bio zikr (spominjanje Allaha) i obavljanje namaza. Na kraju sam i umro na sedždi".

Uzvišeni Allah ce mu reci: "Istinu si rekao. Mojom milošcu, unidi u džennet!"
On ce reci: "Ne time, (milošcu) vec mojim djelom".

Allah ce reci: "Hajde da ti svedemo racune! Ko ti je dao snagu da na ostrvu pet stotina godina ciniš ibadet, klanjajuci i posteci?"

On ce reci: "Ti si mi to dao, Gospodaru".
Allah (dž.š.) ce ga ponovo pitati: "Ko ti je dao da nikne i rada nar (mogranj) na tom ostrvu, što ti je bila svakodnevna hrana?"
On ce reci: "Ti, Gospodaru".
Allah, dž.š., ce ga pitati: "Ko je dao da na tom ostrvu provrije izvor

ciju vodu si koristio?"
On ce reci: "Ti, Gospodaru".
Allah, dž.š., ce ga pitati: "Ko ti je uslišio tvoju dovu u kojoj si Me molio da te usmrtim u vrijeme kad si Mi na sedždi?"
On ce reci: "Ti. Gospodaru".
Tada ce mu djela biti stavljena na Mizan pa ce se pokazati da sav taj njegov ibadet od pet stotina godina nije dovoljan da otplati ocni vid, kao jedan od brojnih darova Uzvišenog Allaha. Uzvišeni Allah ce reci: "Vodite ga u džehennem!"
Zatim ce narediti da ga sa odredene etape tog puta vrate, pa ce mu Uzvišeni, smijuci se, reci: "Mojom milošcu unidi u džennet! Bio si divan rob".

Takode ce biti doveden neki covjek za kojeg ce biti naredeno da ga vode u džehennem, pa ce se on na izvjesnom dijelu puta poceti osvrtati. Uzvišeni Allah ce narediti da ga vrate, pa ce ga, kada ga vrate, upitati: "Zašto se osvrceš, o robe?"
On ce reci: "Gospodaru, ja sam Ti bio neposlušan, a nadao sam se da ceš mi oprostiti i naredio si da me vode u džehennem, a ja još nisam izgubio nadu da ceš mi ipak oprostiti. Eto zašto sam se osvrtao".

Uzvišeni Allah ce reci: "Polagao si nadu u Onoga koji je uistinu darežljiv i plemenit. Idi, sve sam ti oprostio!"

Za ocekivati je da Uzvišeni Allah prašta ukoliko se griješi prema Njemu, a takode i prema drugima, izuzev (bespravnog) ubistva sa predumišljajem, koje se ne prašta, kao ni višeboštvo (širk) osim ako se covjek odrekne višeboštva i prihvati Islama (jednoboštva), odnosno ako se iskreno pokaje za ubistvo. Jer, ubica usmrcuje ono cemu je Uzvišeni Allah dao život. U vezi sa ovim, u jednoj od objavljenih knjiga, stoji: "O sine Ademov, Ja ti ne cinim nasilje. Ti mi se miješaš u Moj posao. Vidiš li šta si uradio? Ja oživljavam, a ti usmrcuješ! Pazi, ubico, šta radiš, jer ceš u suprotnom zaratiti sa Ivinom".

U jednoj od objavljenih sahifa stoji: "O sine Ademov, u životu se mogu ciniti i dobra i loša djela. Ali ubistvo s predumišljajem, ili bez predumišljaja ukoliko se potcijeni i ne kompenzira, je nešto veliko, pa se toga dobro pricuvaj!"
Onaj koji cini velike grijehe, nakon što se istih prode može da se nada u zagovor (onim kojima to Allah dozvoli). Allahu najdraži, veliki griješnici iz džehennema ce izaci tek nakon hiljadu godina.

Hasan Basrija - Uzvišeni Allah mu se smilovao - je rekao: "Kamo

srece kad bih ja bio jedan od tih".
Nema nikakve sumnje u to da je on, Allah mu se smilovao, bio dobro upucen u propise koji ce vladati na buducem svijetu.
Na Kijametskom danu bice doveden covjek cija dobra djela ce na Mizanu biti istovjetna njegovim lošim djelima, te ce mu biti potrebno još samo jedno dobro djelo da bi mu pretegla dobra djela (i da bi unišao u džennet). Iz milosti prema njemu, Allah, dž.š., ce mu reci: "Idi i raspitaj se kod ljudi, ima li ti ko dati jedno dobro djelo, pa da te uvedem u džennet".
On ce se raspitivati od jednih do drugih, a svi ce mu davati isti odgovor: "Bojim se da necu imati dovoljno dobrih djela, ja sam u nezavidnijoj situaciji od tebe".

Na kraju ce pasti u ocaj, pa ce mu jedan covjek reci: "Šta tražiš?"

On ce reci: "Tražim jedno dobro djelo. Pitao sam ljude koji imaju hiljade dobrih djela, ali su se prema meni pokazali škrti".
Taj covjek ce mu reci: "Došao sam pred Uzvišenog Allaha, a na listi mojih djela imam samo jedno dobro djelo. Mislim da mi ono kod Allaha nece biti ni od kakve koristi. Uzmi ga ti sebi, ja ti ga poklanjam!"
On ce, sav radostan, potrcati sa tim dobrim djelom. Uzvišeni Allah ce ga upitati, mada bolje od njega zna šta se desilo: "Sta je bilo?"
On ce reci: "Uspio sam ga naci i to na takav nacin", i ispricace šta mu se desilo.
Tada ce Uzvišeni pozvati njegovog sahibiju (druga) koji mu je poklonio to dobro djelo i reci ce mu: "Ja sam darežljiviji od tebe. Povedi svog prijatelja i idite obojica u džennet!"

Takode ce se desiti da ce nekom drugom covjeku na Mizanu njegova dobra i loša djela biti istovjetna, pa ce mu Uzvišeni Allah reci: "Nisi ni za dženneta, ni za džehennema".

Tada ce doci melek sa jednom sahifom (listom) na kojoj ce pisati (kao izraz neposlušnosti prema roditelju izgovorena rijec) "Uh!" - pa ce njegova loša djela pretegnuti, jer je to rijec koja ima vecu težinu od dunjaluckih brda i bice naredeno da ga vode u džehennem. Na odredenom dijelu puta taj covjek ce

tražiti da ga vrate pred Allaha, što ce Allah dozvoliti i narediti da ga vrate, a zatim ce ga upitati: "O neposlušni robe, zašto tražiš da te ponovo vrate preda Me?"

On ce reci: "Bože moj, ja vidim da cu zasigurno u dzehennem. Na

dunjaluku sam bio neposlušan prema svome ocu, pa te molim da njemu propisanu kaznu daš meni, a da njega izbaviš i spasiš". Uzvišeni Allah ce se nasmijati i reci: "Na dunjaluku si prema njemu bio neposlušan, a na ahiretu si prema njemu ispao dobrocinitelj. Uzmi za ruku svog oca i idite obojica u džennet!"

Ko god bude poveden u dzehennem, meleci ce ga na odredenom dijelu puta zaustaviti, znajuci tajne propisa koji ce vladati na ahiretu. Cak ce i kategoriji, koja ne bude imala ništa dobroga i koja je stvorena za to da bude gorivo džehennemskoj vatri, biti receno: "Zaustavite ih, oni ce biti pitani "(Kur'an 37;24) , pa ce biti zaustavljeni dok ne stigne zov: "Šta vam je, zašto jedni drugima ne pomognete?"(Kur'an 37;25) "Oni ce poceti da placu i priznaju svoje grijehe, kako kaže Uzvišeni: "/ oni ce grijehe svoje priznati - pa, stanovnici džehennema ognjenog daleko bili "(Kur'an 67; 11) I svi ce odjednom biti baceni u Vatru.

Bice dovedeni i veliki griješnici Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta, medu kojima ce biti staraca i starica, sredovjecnih ljudi i žena, te omladine, pa ce im Malik

**(melek cuvar džehennema) reci: "O nesretnici, kako to da vam ruke nisu vezane i da na vama nema okova i lanaca, niti su vam lica pocrnila? Niko od onih koji su mi poslati nije izgledao ljepše od vas, niti je bio u boljem stanju".
Oni ce reci: "Pusti nas da placemo nad svojim grijesima!"
On ce im reci: "Placite, plakanje vam nece koristiti".**

Koliko samo staraca ima koji se hvataju za svoju sijedu bradu i govore: "O, žalosti moje, gdje mi mladost prode? O, tugo moja golema! O, nemoci moja!"

**Koliko samo sredovjecnih ljudi ima koji govore: "O, žalosti moja, u što mi prode mladost i ljepota!?"
Koliko samo sredovjecnih žena ima koje jadikuju zbog propusta i grešaka koje su pocinile!
I oni ce tako u placu i naricanju provesti hiljadu godina. Tada ce od strane Uzvišenog Allaha doci zapovijed: "O Malik, uvedi ih na prvu džehennemsku kapiju!"**

Kad vatra htjedne da ih zahvati, oni ce reci: "La ilahe illallah!" Usljed toga, vatra ce od njih pobjeci na udaljenost od sto godina hoda. A oni ce nastaviti sa placem. Glasovi ce im se izmiješati.

Tada ce od strane Uzvišenog Allaha doci poziv: "O, vatro, uzmi ih! O, Malik, uvedi ih na prvu džehennemsku kapiju!"

Tada ce oni dici gromoglasnu viku i dreku. Kada vatra htjedne da im spali srca, melek ce je otjerati rijecima: "Ne spaljuj srca u kojima je Kur'an i koja su bila posuda za iman (vjeru)!"

A kada dodu zebanije i htjednu da ih napoje vrelom vodom, Malik ce ih otjerati rijecima: "Ne sipajte vrelu vodu u stomake koje je izgladnjavao mjesec Ramazan i ne spaljujte lica koja su Milostivom padala na sedždu!"

To stanje u džehennemu ce ih izmoriti i iznuriti, a u srcima ce im svjetlucati iman. Glas jednog od njih nadvisice ostale glasove džehennemlija, pa ce ga Uzvišeni Allah izvesti iz Vatre i upitati: "Šta je, zašto toliko dižeš glas?"
On ce reci: "Gospodaru, niti ocajavam, niti gubim nadu u Tvoju milost".

Uzvišeni Allah ce mu reci: "A ko gubi nadu u Moju milost? Idi, vec sam ti oprostio!"
Isto tako, neki covjek ce biti izveden iz džehennema, pa ce ga Uzvišeni pitati: "Šta ceš tražiti ako te uvedem u džennet?"
On ce reci: "Tražicu vrlo malo".

Tada ce mu se pokazati jedno od džennetskih stabala, pa ce ga Uzvišeni Allah upitati: "Ako ti dam ovo stablo, hoceš li tražiti nešto više?"
On ce reci: "Necu, Gospodaru, tako mi Tvoje Uznositotsti".

Allah ce mu reci: "Stablo je tvoje, Ja ti ga poklanjam".
Nakon što se on odmori u hladovini tog stabla i okusi njegovih plodova, bice mu pokazano drugo, još ljepše stablo, pa ce mu Uzvišeni Allah reci: "Šta je, ti kao da bi volio i ovo stablo?!"
On ce reci: "Bih, Gospodaru".

Uzvišeni ce ga pitati: "Ako ti ga dam, hoceš li tražiti nešto drugo?"
"Necu, Gospodaru, tako mi Tvoje Uznositotsti" - reci ce on.
Kada se odmori u hladovini i tog stabla i okusi njegovih plodova, bice mu pokazano još ljepše stablo, pa ce on i na njega sve cešce bacati pogled. Pravdajuci ga i videci njegovu neodoljivu cežnju za tim stablom, Uzvišeni ce mu reci: "Ako ti dam i ovo stablo, hoceš li tražiti nešto drugo?"

**On ce reci: "Necu, Gospodaru, tako mi Tvoje Uznositosti".
Allah, dž.š., ce se nasmiješiti i uvesti ga u džennet, te ce mu u džennetu dati mnogo puta više od citavog dunjaluka.
Više ovakvih hikjaja naveo sam u svom djelu "Ihjau".
U pocetku, Uzvišeni Allah ce im se pojaviti, pa ce nebesa uzeti u Svoju desnicu, a Zemlju u Svoju drugu ruku (moci), na što ukazuju Njegove rijeci: "A citava Zemlja ce na Sudnjem danu u Njegovoj šaci biti, a**

**nebesa ce biti smotana u Njegovoj desnici " (Kur'an 39;67).
To smotavanje bice popraceno zaglušujucim praskom. Na to se odnose rijeci Uzvišenog: "Onoga Dana kad smotamo nebesa kao što se smota list papira za pisanje" (Kur'an 21; 104).**

**U jednom od hadisa stoji: "Uzvišeni Allah ce prevrnuti Zemlju kao što neko od vas prevrce hljeb za sofrom".
U jednoj od predaja se navodi da ce prva hrana koju ce džennetlije jesti biti džigerica ribe na kojoj stoji sedam zemalja, koja ce se ispržiti i biti im data da je jedu.15**

**Takode se prenosi da ce oni koji unidu u džennet, svi do jednoga, biti Ademovog, a.s., rasta, "A mjera toga Dana ce biti istina" (Kur'an 7;8).
U zacudujucu božansku blagost na ahiretu spada i to, da ce pred Uzvišenog Allaha biti doveden covjek kojem ce on svoditi racune, a taj covjek ce misliti da Uzvišeni svodi racune nekome drugom, dok ce u isto vrijeme hiljade drugih misliti da je posrijedi svodenje njihovih racuna. .
Isto tako, jedni druge medusobno nece vidjeti, vec ce svaki pojedinac (u odredenim momentima) imati vlastiti zaklon (od drugih). Slava onome koji ovako postupa! Slava onome ciji je ovo jedan od izraza neogranicene moci i zacudujuce mudrosti!**

**Na ovo se odnose Njegove rijeci: "Stvoriti sve vas i sve vas oživjeti, isto je kao i stvoriti i oživjeti jednu dušu "(Kur'an 31;28).
U ovakvoj situaciji, covjek ce se obracati svome djetetu rijecima: "Sine moj, ja sam te odijevao, hranio i pojio dok si bio mali i nemocan, kada od sebe nisi mogao otkloniti ono što bi ti štetilo, niti pribaviti ono što bi ti koristilo. Koliko samo ukusnih zalogaja sam se odrekao u tvoju korist. Ti vidiš sve ove strahote Kijametskog dana, a tvoj otac ima mnogo loših djela; uzmi makar jedno moje loše djelo, te mi olakšaj, ili mi daj makar jedno dobro djelo, da mi ih na mome mizanu bude više".**

Dijete ce tada pobjeci od oca, govoreci: "Meni je pomoc potrebnija". Isto ce se dogadati i medu bracom i osobama koje su se medusobno voljele.

Na to se odnose rijeci Uzvišenog: "Na Dan kada ce covjek od brata svoga pobjeci i od majke svoje i od oca svoga i od druge svoje i od sinova svojih, - toga Dana ce se svaki covjek samo o sebi brinut?'(Kur'an 80;34-37).
U sahih predaji se navodi: "Ljudi ce (na Kijametskom danu) biti sakupljeni neodjeveni". Aiša, r.a., je na to rekla: "O njihove sramote kada jedni budu gledali u druge!" Vjerovjesnik, s.a.v.s., je na to rekao: "Toga Dana ce se svaki covjek samo o sebi brinuti", željeci time reci da ce ih velika strahota i tegoba preokupirati i odvratiti od gledanja u druge.

Kada se svi ljudi sakupe na jednom mjestu, natkrilice ih crni oblak iz kojeg ce padati otvoreni listovi - listovi vjernika ce biti listovi ruža, a listovi nevjernika ce biti listovi drace -, a na svakom listu ce biti upisana djela. Vjernici ce tada svoje listove prihvatati u desnu, a nevjernici u lijevu ruku, na što ukazuju rijeci Uzvišenog: "A na Sudnjem danu cemo mu knjigu otvorenu pokazati " (Kur'an 17; 13). Ako bi bila zatvorena, u toj tolikoj stisci i gužvi covjek ne bi imao prilike ni mogucnosti da je otvori.

Prenosi se da je neki od prethodnika rekao, da se Havdu stiže nakon što se prede Sirat-cuprija, što je netacno, jer iza Sirat-cuprije slijedi jedino sedam trošnih mostova, na kojima stradava vecina ljudi.

Što se tice 70.000 onih koji ce unici u džennet bez polaganja racuna, njihova djela nece biti stavljana na Mizan, niti ce oni uzimati pomenute listove, vec ce dobiti dekret (berat) na kome ce pisati: Ta Hane illallah, Muhammedun resulullah. Ovo je dekret na ime toga i toga. Sve mu je oprošteno. On je postigao takvu srecu, poslije koje nikada nece biti nesretan".

Na Kijametskom danu poslanici ce biti na minberima, vjerovjesnici i jedan broj ucenjaka prakticara ce takode biti na, doduše nešto nižim, minberima. Pozicije pojedinih poslanika odlikovace se vrijednošcu doticnog poslanika. Neki od ucenjaka prakticara bice u sjedeljkama od svjetla.

**Šehidi i dobri ljudi, kao što su ucaci Kur'ana, mujezini i drugi, bice na mirisnim uzvišenjima (humkama).
Pomenuta kategorija ucenjaka prakticara koja ce biti u sjedeljkama je ta koja ce moliti za zagovor od Adema, a.s., sve dok na kraju ne dodu do Allahovog Poslanika (Muhammeda), s.a.v.s.**

Sve što se spominje (cak i misaoni pojmovi) na Kijametskom danu ce poprimiti odredenu formu i lik. Tako se navodi da ce se Kur'an pojaviti u najljepšem liku i ciniti zagovor i za i protiv. Isto tako ce biti i sa Islamom, koji ce u sporu (prilikom sudenja) imati dvostruku ulogu i za i protiv. Hikjaju o Islamu u vezi sa Omer ibn EI-Hattabom, r.a., smo naveli u knjizi "Inja".

**Po završenom sudenju, onome kome to Allah htjedne bice receno da se okaci (uhvati) za Kur'an, koji ce ga odnijeti u džennet.
Dunjaluk ce se pojaviti u liku najružnije sijede starice, pa ce ljudi biti upitani: "Znate li ko je ovo?"
Oni ce reci: "Sacuvaj nas Bože nje!"**

**Bice im receno: "Ovo je dunjaluk koji ste vi voljeli i sakupljali i zbog kojeg ste jedni drugima zavidjeli i medusobno se mrzili".
Džuma ce se pojaviti u svoj svojoj ljepoti i sjaju i u povorci slicnoj svadbenoj, pa ce se vjernici oko nje okupiti, a sve njih ce okruživati uzvišenja sa kojih ce dopirati miris miška i kamfora i sijati zadivljujuca svjetlost, pa ce ih ona (džuma) na kraju uvesti u džennet.**

Vidi, Allah ti se smilovao, kako ce se Kur'an, Islam, džuma, dunjaluk....otjeloviti u likove, dakle ono cija suština izmice razumu i što je pojmovno. Onaj ko je spoznao istinitost navedenog nece reci za Kur'an da je stvoren, nasuprot džehmijama koji govore da je Kur'an stvoren i da svojem opstojnošcu pripada džeberutu, a Islam, u koji spada namaz, post, strpljivost, (po njima) pripada melekutu.

Ne bi se trebalo puno osvrtati na argumente nestajanja i propadanja tjelesa nakon smrti, vec se treba držati argumenata kakav su Alejhiselamove rijeci nakon bitke na Hendeku: "O Allahu, Gospodaru ovih truhlih tjelesa i duša...", ili njegovih, Sallallahu alejhi ve sellem, rijeci u vezi sa posjecivanjem grobova: "Umrli zna za živoga kada ga posjeti".

Znaj, da ova pitanja nisu nerješiva. O tome, kako se ona rješavaju, mi smo govorili u drugim svojim djelima, a ovom prilikom, radi sažetijeg izlaganja, na njih samo ukazujemo, sa naznakom da se u tome treba držati Sunneta i ne osvrtati se na kojekakve novotarije koje se preko pojedinih šejtana ljudskog roda žele uvesti u vjerozakon.

Molim Uzvišenog Allaha da nas sacuva od grijeha i griješenja i da nas uputi na pravi put. Amin.

Hvala AIlahu, Jedinom, l neka je blagoslov i mir na našeg sejjida Muhammeda, na njegovu casnu porodicu i njegove ashabe.